

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om arbetstagares och yrkesutövares rätt till tilläggspension

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att det stiftas en lag om arbetstagares och yrkesutövares rätt till tilläggspension. Genom lagen genomförs Europaparlamentets och rådets direktiv om minimikrav för ökad rörlighet mellan medlemsstaterna för arbetstagare genom förbättrade villkor för intjänande och bevarande av kompletterande pensionsrättigheter. Dessutom kompletteras genomförandet av rådets direktiv om skydd av kompletterande pensionsrättigheter för anställda och egenföretagare som flyttar inom gemenskapen. Lagen ska inte tillämpas på lagstadgade pensioner. Till lagens tillämpningsområde hör sådana tilläggspensioner i livförsäkringsbolag, pensionsstiftelser och pensionskassor som baserar sig på anställningsförhållanden och yrkesutövning och som kompletterar den lagstadgade pensionen samt arbetsgivarens tilläggspensionsförpliktelse, som är ett direkt tilläggspensionsarrangemang. En arbetstagare eller yrkesutövare får inte genom ett avtal eller reglerna i ett tilläggspensionssystem försättas i en svagare ställning än vad som föreskrivs i lagen.

Lagen avses träda i kraft den 1 maj 2018.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
Innehåll	2
ALLMÅN MOTIVERING	3
1 Inledning	3
2 Nuläge	4
2.1 Lagstiftning	4
2.2 Tillsyn	6
2.3 Direktivet om minimikrav för ökad rörlighet mellan medlemsstaterna för arbetstagare genom förbättrade villkor för intjänande och bevarande av kompletterande pensionsrättigheter	7
2.4 Direktivet om skydd av kompletterande pensionsrättigheter för anställda och egenföretagare som flyttar inom gemenskapen	8
2.5 Bedömning av nuläget och praxis	8
2.5.1 Nationella tilläggsbestämmelser	8
2.5.2 Definitionen av avgående arbetstagare	9
2.5.3 Betalning av fribrev till en avgående arbetstagare	9
2.5.4 Premier som återbetalas till en avgående arbetstagare	10
2.5.5 Retroaktiv tillämpning av författningen	10
2.5.6 Praxis	11
3 Målsättning och de viktigaste förslagen	12
4 Propositionens konsekvenser	12
4.1 Konsekvenser för företag	12
4.2 Konsekvenser för privathushållen	13
4.3 Konsekvenser för de offentliga finanserna och myndigheterna	14
4.4 Konsekvenser för samhällsekonomin	14
5 Beredningen av propositionen	14
DETALJMOTIVERING	17
1 Lagförslag	17
2 Ikraftträdande	23
3 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning	23
Lagförslag	26
Lag om arbetstagares och yrkesutövares rätt till tilläggspension	26

ALLMÄN MOTIVERING

1 Inledning

Syftet med denna proposition är att nationellt genomföra direktiv 2014/50/EU om minimikrav för ökad rörlighet mellan medlemsstaterna för arbetstagare genom förbättrade villkor för intjänande och bevarande av kompletterande pensionsrättigheter (*direktivet om kompletterande pensionsrättigheter*). Direktivet om kompletterande pensionsrättigheter tillämpas inte på Finlands lagstadgade pensionsystem. Den lag som föreslås ska därmed inte heller tillämpas på lagstadgade pensioner i Finland.

I Finland består arbetstagares och yrkesutövers pensionsskydd i huvudsak av lagstadgade pensioner, såsom arbetspension och företagarpension, vilka kan kompletteras genom frivilliga tilläggspensioner. De former av tilläggspension som tillhandahålls i Finland är bl.a. grupppensionsförsäkringar och tilläggspensioner som handhas av en pensionsstiftelse eller en pensionskassa. På grund av det omfattande lagstadgade pensionsskyddet har tilläggspensionerna liten betydelse med tanke på det totala pensionsskyddet i Finland, med undantag för vissa branscher. I branscher där den lagstadgade pensionsåldern är låg, såsom för vissa artister, har frivilliga tilläggspensioner avsevärd betydelse. I många andra medlemsländer i Europeiska unionen utgör tilläggspensioner en betydande del av utkomsten under pensionstiden. I dessa länder har intjänande och bevarande av tilläggspensioner och betalning av pensioner till ett annat medlemsland i EU dock kunnat vara förenade med villkor som försvårar ställningen för en person som förflyttar sig från en medlemsstat till en annan och kan försvaga hans eller hennes pensionsskydd. För att avlägsna sådana villkor har Europeiska unionen godkänt två direktiv som ska trygga rätten till tilläggspension för arbetstagare och yrkesutövare som rör sig från ett medlemsland till ett annat. År 1998 antogs rådets direktiv 98/49/EG om skydd av kompletterande pensionsrättigheter för anställda och egenföretagare som flyttar inom gemenskapen (*det gamla direktivet om kompletterande pensionsrättigheter*) och år 2014 antogs direktivet om kompletterande pensionsrättigheter. De nämnda direktiven innehåller bestämmelser om bevarande av upplupna pensionsrättigheter i form av fribrev för arbetstagare och yrkesutövare som flyttar till en annan medlemsstat, betalning av tilläggspensioner (kompletterande pensioner) till en annan medlemsstat i unionen samt rätten för försäkrade arbetstagare och yrkesutövare att få information om sina tilläggspensionsrättigheter. Dessutom föreskrivs det om arbetstagarens rätt att bli försäkrad i ett tilläggspensionssystem.

Med kompletterande pensioner avses i direktivet om kompletterande pensionsrättigheter sådana frivilliga pensioner som baserar sig på ett anställningsförhållande och kompletterar det lagstadgade pensionsskyddet. Direktivet tillämpas endast på tilläggspensioner som baserar sig på ett anställningsförhållande. I Finland är dessa grupppensionsförsäkringar som tillhandahålls av livförsäkringsbolag, individuella pensionsförsäkringar som tecknas av arbetsgivaren för en arbetstagares räkning, tilläggspension som ordnas av pensionsstiftelser och pensionskassor samt arbetsgivarens direkta tilläggspensionsarrangemang, dvs. arbetsgivarens egen pensionsstadga. Tilläggspensioner är frivilliga förmåner i anslutning till ett anställningsförhållande, om vilka det avtalas i ett arbetsavtal eller ett kollektivavtal eller vilka arbetsgivaren förbinder sig till i ett löfte om tilläggspension. En beskattning av dessa förmåner kan ha betydande konsekvenser för villkoren för tilläggspensioner. I praktiken inverkar de nationella skattelagarna på hurdana villkor som t.ex. gäller för pensionsåldern när det gäller tilläggspension. En grupppensionsförsäkring är kollektiv och för den förutsätts att de som försäkras väljs t.ex. på basis av arbetsuppgift eller yrkesställning. Om man vill rikta en tilläggspensionsförsäkring till en viss person, bör arbetsgivaren teckna en individuell pensionsförsäkring för personen i fråga.

Genom propositionen kompletteras dessutom genomförandet det gamla direktivet om kompletterande pensionsrättigheter. Direktivet ska inte tillämpas på Finlands lagstadgade pensioner. Med kompletterande pensioner avses i det nämnda direktivet samma typer av pensionsarrangemang för att komplettera det lagstadgade pensionskyddet som i direktivet om kompletterande pensionsrättigheter från 2014. Det gamla direktivets tillämpningsområde omfattar utöver anställda även självständiga yrkesutövare (egenföretagare).

Av de ovan nämnda formerna av tilläggspension hör endast tilläggspensioner som baserar sig på ett anställningsförhållande eller på yrkesutövning till den föreslagna lagens tillämpningsområde. I Finland är det lagstadgade pensionskyddet omfattande och tilläggspensionerna har relativt liten betydelse i vårt pensionssystem. Den frivilliga gruppensionsförsäkringens ansvarsskuld i livförsäkringsbolag var år 2015 ca 6,8 miljarder euro. Ansvarsskulden för pensionsstiftelsernas och pensionskassornas tilläggspensionsverksamhet under samma tidsperiod var ca 3,6 miljarder euro. Den privata sektorns pensionsanstalters fonderade medel uppgick i slutet av år 2016 till 118 miljarder euro och alla arbetspensionsanstalters sammanlagda fonderade medel till ca 189 miljarder euro vid samma tidpunkt.

Det är stora skillnader mellan pensionssystemen i Europeiska unionens medlemsstater, och i en del medlemsstater utgör de kompletterande tjänstepensionssystemen en betydande del av ålderspensionsskyddet. I flera medlemsstater står det lagstadgade pensionskyddet inte i relation till inkomsterna, varför tjänsterelaterade tilläggspensioner är ett sätt att få ett inkomstrelaterat pensionskydd. Europeiska unionen har behörighet att anta bestämmelser om samordning av medlemsstaternas sociala trygghet för att främja den fria rörligheten för personer, som är en av de grundläggande friheterna i unionen.

2 Nuläge

2.1 Lagstiftning

I Finland är villkoren för intjänande och bevarande av tilläggspensioner i regel avtalsbaserade. Bestämmelser om detta finns i villoren för de gruppensionsförsäkringar och individuella pensionsförsäkringar som tillhandahålls av livförsäkringsbolag, i pensionsstiftelsernas och pensionskassornas stadgar och arbetsgivarens pensionsstadga. Sådana här frivilliga pensionsförsäkringar och pensionsstadgar kan vara förenade med fribrevsrätt, dvs. rätt till bevarande av den tilläggspension som tjänats in när anställningen upphör. Om det inte finns fribrevsrätt förlorar arbetstagaren sin tilläggspensionsförmån vid byte av arbetsplats eller någon annan uppsägningssituation. Det finns rätt sparsamt med lagstiftning som tillämpas på intjänande och bevarande av tilläggspensioner, eftersom tilläggspensioner som hänför sig till anställningsförhållanden är frivilliga förmåner. Också kollektivavtalen innehåller väldigt få villkor om detta, eftersom tilläggspensioner inte är vanliga komplement till pensionskyddet i Finland.

På de gruppensionsförsäkringar och individuella pensionsförsäkringar som livförsäkringsbolagen tillhandahåller tillämpas lagen om försäkringsavtal (543/1994). I lagen om försäkringsavtal anses den pensionsförsäkring som arbetsgivaren tecknar för en grupp arbetstagare, där tilläggspensionskyddet inte omfattas av lagen om pension för arbetstagare, vara en gruppförsäkring vid tillämpningen av lagen om försäkringsavtal. Bestämmelserna i lagen om försäkringsavtal om försäkringstagarens rätt till fribrev eller återköpsvärde vid personförsäkring tillämpas inte på en gruppförsäkring. På en gruppensionsförsäkring som tecknats av arbetsgivaren tillämpas 76 § i lagen om försäkringsavtal, som gäller om information om gruppförsäkring. I den paragrafen föreskrivs det att om det i ett gruppförsäkringsavtal har föreskrivits att försäkringsgivaren ska föra en förteckning över de försäkrade som omfattas av gruppförsäkringen, ska försäkringsgivaren sedan gruppförsäkringen trätt i kraft och därefter med skäligen mellanrum informera de försäkrade om försäkringsskyddets omfattning, om väsentliga be-

gränsningar av försäkringsskyddet, om de försäkrades skyldigheter enligt försäkringsavtalet samt om på vilket sätt försäkringens giltighet är beroende av att de försäkrade hör till en sådan grupp som nämns i gruppförsäkringsavtalet. Om det inte förs någon förteckning över de försäkrade, ska de informeras på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till förhållandena.

På en individuell pensionsförsäkring som arbetsgivare tecknar för en arbetstagare tillämpas 7 § i lagen om försäkringsavtal, som gäller information under försäkringens giltighetstid. Enligt den bestämmelsen ska försäkringsgivaren årligen lämna försäkringstagaren ett meddelande med upplysningar om försäkringsbeloppet och om andra sådana omständigheter beträffande försäkringen som är av uppenbar betydelse för försäkringstagaren. När arbetsgivaren är försäkringstagare, tillämpas bestämmelsen på arbetsgivaren. Bestämmelser om försäkringstagarens rätt till fribrev eller återköpsvärde vid personförsäkring finns i 13 § i lagen om försäkringsavtal, vilken tillämpas på individuella pensionsförsäkringar. Om besparing har uppkommit av de premier som försäkringstagaren har betalat, har försäkringstagaren enligt 13 § rätt att avbryta premiebetalningen och enligt försäkringsvillkoren få en försäkring som motsvarar försäkringens sparandel (fribrev) eller få en sparandel som räknats ut enligt försäkringsvillkoren (återköpsvärde). När en personförsäkring upphör har försäkringstagaren rätt till återköpsvärdet, även om försäkringsgivaren annars vore fri från ansvar. I villkoren för en pensionsförsäkring får det dock föreskrivas att försäkringstagaren inte har rätt till återköpsvärdet. Om arbetsgivaren är försäkringstagare, tillämpas bestämmelsen på arbetsgivaren. En försäkrad arbetstagares rättigheter beror på vad som avtalats i villkoren för den individuella försäkringen eller mellan arbetsgivaren och arbetstagaren.

Bestämmelser om de tilläggspensioner som handhas av tilläggspensionsstiftelser och tilläggspensionskassor finns i pensionsanstaltarnas stadgar och i lagen om pensionsstiftelser (1774/1995), lagen om försäkringskassor (1164/1992) och lagen om premiebaserade tilläggspensionsarrangemang vid pensionsstiftelser och pensionskassor (173/2009) (*lagen om premiebaserade tilläggspensionsarrangemang*). I de nämnda lagarna finns inga bestämmelser om när en arbetstagare ska tas in som försäkrad i ett tilläggspensionssystem. I lagen om pensionsstiftelser och lagen om försäkringskassor finns det heller inga bestämmelser om att den försäkrade bör ges ett fribrev när vissa villkor är uppfyllda. I en tilläggspensionsanstalts stadgar bör det finnas en bestämmelse om på vilka villkor den försäkrade får rätt till fribrev. I lagen om premiebaserade tilläggspensionsarrangemang föreskrivs det att om en försäkrad upphör att vara delaktig i ett premiebaserat tilläggspensionsarrangemang före försäkringsfallet, har han eller hon såsom fribrev rätt till åtminstone den andel av de influtna medlen som motsvarar hans eller hennes egna premieandelar. I lagen om pensionsstiftelser och lagen om försäkringskassor finns bestämmelser om ett jämlikt skydd av förmåner för dem som fått fribrev och förmåner för försäkrade och pensionstagare.

I lagen om pensionsstiftelser, lagen om försäkringskassor och lagen om premiebaserade tilläggspensionsarrangemang finns bestämmelser om information som ska ges till de försäkrade och dem som fått fribrev. De försäkrade och de som fått fribrev ska delges stiftelsens eller kassans stadgar, av vilka framgår pensionsrättigheternas omfattning, och de villkor och valmöjligheter som hänför sig till erhållande av förmåner. Väsentliga uppgifter om ändringar som gjorts i pensionssystemet stadgar ska meddelas inom en skälig tid. Dessutom ska de försäkrade och de som fått fribrev årligen ges en utredning om stiftelsens eller kassans ekonomiska situation. Varje pensionstagare ska, vid pensionsavgång eller när andra förmåner ska betalas ut, få utförlig information om de pensionsförmåner och andra förmåner som pensionstagaren har rätt till. Utöver den information som avses ovan ska de försäkrade, de som fått fribrev och pensionstagare på begäran få pensionsanstaltens bokslut och årsberättelse, riktlinjer för placementspolitiken samt utförlig information om målnivån för pensionsförmånerna, förmånernas nivå när försäkringsförhållandet upphör, och de regler som gäller för överföringen av pen-

sionsrättigheter till en annan pensionsanstalt när försäkringsförhållandet upphör till följd av att anställningsförhållandet upphör.

Lagen om pensionsstiftelser och lagen om försäkringskassor gör det möjligt för en utstationerad arbetstagare att omfattas av en stiftelses eller kassas verksamhetsområde. En arbetstagare som sänds utomlands av sin arbetsgivare kan fortfarande vara försäkrad i en tilläggs pensionsstiftelse eller tilläggs pensionskassa, även om han eller hon under arbetet utomlands inte står i anställningsförhållande till den sändande arbetsgivaren. I lagen om pensionsstiftelser och lagen om försäkringskassor föreskrivs det också om betalning av tilläggs pensioner till en annan stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (*en EES-stat*).

På arbetsgivarens pensionsstadga tillämpas lagen om skydd för direkta tilläggs pensionsarrangemang vid arbetsgivarens insolvens (209/2015). Med direkt tilläggs pensionsarrangemang avses arbetsgivarens tilläggs pensionsförpliktelse, enligt vilken pensionsansvaret anges antingen i noterna till arbetsgivarens bokslut eller som en skuld i balansräkningen. Arbetsgivaren ansvarar för en direkt tilläggs pensionsförpliktelse utan någon försäkring i livförsäkringsbolag eller något arrangemang i en tilläggs pensionsstiftelse eller tilläggs pensionskassa. Lagen om skydd för direkta tilläggs pensionsarrangemang vid arbetsgivarens insolvens innehåller inga bestämmelser om hur en arbetstagare ansluts till ett arrangemang som försäkrad, rätten till fribrev eller en jämlik behandling av förmåner för dem som fått fribrev i förhållande till förmåner för försäkrade och pensionstagare. I den nämnda lagen finns en bestämmelse om arbetsgivarens garantiskyldighet samt arbetsgivarens informationsskyldighet. Arbetsgivaren ska se till att minst hälften av det belopp som följer av arbetsgivarens pensionsåtagande är tryggt när en ovillkorlig rätt till direkt tilläggs pension uppstått för arbetstagaren. När garantiskyldighet har uppstått för arbetsgivaren, ska arbetsgivaren varje räkenskapsperiod lämna arbetstagaren eller en annan förmånstagare en skriftlig utredning om pensionsåtagandets belopp och om det sätt på vilket garantiskyldigheten har fullgjorts. Utredningen ska lämnas inom fyra månader från räkenskapsperiodens utgång. Om det sker väsentliga förändringar i värdet av den säkerhet som ställts för att garantera åtagandet eller i försäkringens omfattning eller i andra omständigheter som är förknippade med fullgörandet av garantiskyldigheten, ska arbetsgivaren informera arbetstagaren eller en annan förmånstagare om förändringarna omedelbart efter det att arbetsgivaren fått kännedom om dem.

Bestämmelser om en arbetsgivares eventuella skadeståndsskyldighet gentemot en arbetstagare finns i arbetsavtalslagen (55/2001). I 12 kap. 1 § i arbetsavtalslagen föreskrivs det att en arbetsgivare som uppsåtligt eller av oaktsamhet bryter mot eller åsidosätter skyldigheter som följer av ett anställningsförhållande eller av arbetsavtalslagen ska ersätta arbetstagaren för den skada som därigenom uppkommit. Arbetstagarens tilläggs pensionsrättigheter avtalas i ett arbetsavtal eller kollektivavtal och på rättigheterna tillämpas som tvingande lagstiftning den föreslagna lagen, varvid det både för avtalet och skyldigheterna enligt lagstiftningen är fråga om arbetsgivarens skyldigheter som beror på ett anställningsförhållande.

2.2 Tillsyn

Finansinspektionen övervakar livförsäkringsbolagens samt pensionsstiftelsernas och pensionskassornas verksamhet. Finansinspektionens behörighet baserar sig på 3 § i lagen om Finansinspektionen (878/2008), enligt vilken Finansinspektionen ska utöva tillsyn över finansmarknadsaktörernas verksamhet enligt vad som föreskrivs i den lagen och i någon annan lag. Finansinspektionen fullgör sina lagstadgade uppgifter bl.a. genom att övervaka att finansmarknadsaktörerna iakttar de på dem tillämpliga bestämmelserna om finansmarknaden och med stöd av dem utfärdade föreskrifter, villkoren i sina verksamhetstillstånd och stadgarna som gäller deras verksamhet.

Tillsyn över efterlevnaden av lagen om skydd för direkta tilläggspensionsarrangemang vid arbetsgivarens insolvens utövas med stöd av 5 § i den lagen av arbetarskyddsmyndigheten. Arbetarskyddsmyndighetens tillsyn baserar sig på en begäran om inspektion. Bestämmelser om tillsynen finns i lagen om tillsynen över arbetarskyddet och om arbetarskyddssamarbete på arbetsplatsen (44/2006).

2.3 Direktivet om minimikrav för ökad rörlighet mellan medlemsstaterna för arbetstagare genom förbättrade villkor för intjänande och bevarande av kompletterande pensionsrättigheter

Fri rörlighet för personer är en av de grundläggande friheterna i Europeiska unionen. Europaparlamentet och rådet har omfattande prövningsrätt när det gäller att välja åtgärder genom vilka denna grundläggande frihet främjas. Målet med direktivet om kompletterande pensionsrättigheter är att underlätta arbetstagarnas rörlighet mellan medlemsstaterna. Direktivet om kompletterande pensionsrättigheter tillämpas med stöd av avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet på arbetstagarnas rörlighet mellan EES-staterna. Direktivet tillämpas inte på arbetstagare som flyttar inom en medlemsstat.

I vissa tilläggspensionssystem kan pensionsrättigheterna förloras, om anställningsförhållandet upphör innan arbetstagaren varit medlem i systemet en viss minimitid eller innan han eller hon har uppnått en viss minimiålder. Sådana här villkor kan utgöra hinder för arbetskraftens fria rörlighet mellan medlemsstaterna. Direktivet bör endast gälla för tilläggspensionssystem där rättigheterna intjänats på grund av ett anställningsförhållande och är kopplade till uppnådd pensionsålder eller uppfyllande av andra krav. Direktivet ingriper inte i medlemsstaternas rätt att ordna egna pensionssystem och förpliktigar inte medlemsstaterna att införa lagstiftning om inrättande av tilläggspensionssystem. Direktivet tillämpas på alla tilläggspensionssystem som inrättats enligt nationell lagstiftning och praxis och som hänför sig till ett anställningsförhållande, t.ex. grupp-försäkringsavtal, bransch- eller sektorsspecifika fördelningssystem, fonderade system eller utfästelser om pension som garanteras av bokförda reserver samt individuella pensionsarrangemang som baserar sig på ett anställningsförhållande. Direktivet tillämpas inte på sådana tilläggspensionssystem som inte längre den 21 maj 2014 då direktivet träder i kraft eller efter det tagit med nya försäkrade och som förblir stängda för sådana.

I direktivet om kompletterande pensionsrättigheter föreskrivs det om avgående arbetstagares minimiskydd för att bli medlem i pensionssystemet och bevara de intjänade pensionsrättigheterna. Med avgående arbetstagare avses en person vars anställningsförhållande upphör av andra skäl än att han eller hon uppnår pensionsåldern och som flyttar från en medlemsstat till en annan. Enligt direktivet får inte den kvalifikationstid som krävs för att bli medlem i ett tilläggspensionssystem överskrida tre år. När en arbetstagare har tagits in i systemet som medlem, får inte heller den s.k. förvärvandetid som krävs för att man ska få förvärvade pensionsrättigheter överskrida tre år. Med förvärvade pensionsrättigheter avses rätten till intjänade pensionsrättigheter. Kvalifikationstiden och förvärvandetiden får sammanlagt inte överskrida tre år. Om det finns en minimiålder för uppnåendet av förvärvade pensionsrättigheter, får denna ålder vara högst 21 år för avgående arbetstagare. Om anställningsförhållandet upphör innan den avgående arbetstagaren har tjänat in förvärvade pensionsrättigheter, ska summan av de premier som arbetstagaren betalat återbetalas till honom eller henne. Om arbetstagaren bär investeringsrisken, kan värdet av de investeringar som härrör från dessa inbetalningar återbetalas i stället för premierna.

Enligt direktivet om kompletterande pensionsrättigheter bör det säkerställas att fribrevs rättigheterna och värdet av dem bevaras. Värdet av rättigheterna vid det ögonblicket då en arbetstagares medlemskap i ett tilläggspensionssystem upphör ska beräknas i enlighet med den nationella lagstiftningen och nationell praxis. I stället för ett fribrev kan värdet av de förvärvade

pensionsrättigheterna betalas till en avgående arbetstagare, om värdet är under en nationellt fastställd gräns. Avsikten är att undvika de kostnader som administrationen av ett stort antal fribrev med ringa värde orsakar.

Direktivet innehåller också bestämmelser om den information som ska ges medlemmarna och dem som fått fribrev. Medlemmarna bör på begäran få information om hur ett anställningsförhållandes upphörande inverkar på deras pensionsrättigheter. Personer som fått fribrev bör på begäran ges information om fribrevets värde och de villkor som gäller behandlingen av fribrevet.

I direktivet föreskrivs det om minimikrav gällande arbetstagarnas rättigheter. Införlivandet av direktivet får inte anges som skäl till att inskränka den nuvarande rätten att intjäna och bevara kompletterande pensioner eller deltagares i kompletterande pensionssystem och förmånstagares rätt till information i medlemsstaterna. Medlemsstaterna ska senast den 21 maj 2018 införliva direktivet med nationell lagstiftning eller se till att arbetsmarknadens parter senast samma datum genom avtal inför de bestämmelser som krävs.

2.4 Direktivet om skydd av kompletterande pensionsrättigheter för anställda och egenföretagare som flyttar inom gemenskapen

Syftet med rådets direktiv 98/49/EG om skydd av kompletterande pensionsrättigheter för anställda och egenföretagare som flyttar inom gemenskapen är att avlägsna hinder för arbetstagares och självständiga yrkesutövares rörlighet. Uppnåendet av målet kan främjas genom att garantera samma skydd för tilläggsrättigheter för arbetstagare som flyttar från en medlemsstat till en annan och arbetstagare vars arbetsplats flyttar från en medlemsstat till en annan som för en arbetstagare som stannar kvar i en och samma medlemsstat. Sådan likabehandling bör också gälla självständiga yrkesutövare. Det gamla direktivet om kompletterande pensionsrättigheter tillämpas med stöd av EES-avtalet på arbetstagares och yrkesutövares rörlighet inom EES-staterna.

I direktivet föreskrivs det om likabehandling i fråga om tilläggsrättigheter för rörliga arbetstagare och självständiga yrkesutövare som för dem som stannar i samma medlemsstat. Dessutom föreskrivs det om säkerställande av att man kan överföra betalningar ur tilläggsrättighetssystemen över gränserna och att en utstationerad arbetstagare fortfarande kan betala premier till ursprungslandets tilläggsrättighetssystem. Dessutom föreskrivs det om den information som ska lämnas dem som omfattas av ett tilläggsrättighetssystem och flyttar från en medlemsstat till en annan. Informationen ska motsvara den information som ges personer som stannar inom samma medlemsstat och dem för vilka betalningarna upphör.

2.5 Bedömning av nuläget och praxis

2.5.1 Nationella tillägsbestämmelser

I direktivet om kompletterande pensionsrättigheter fastställs minimikrav, vilket ger medlemsstaterna möjlighet att införa eller behålla bestämmelser som är förmånligare för arbetstagaren. I direktivet konstateras det också att arbetsmarknadens parter genom kollektivavtal får fastställa avvikande bestämmelser om tilläggsrättigheter, i den mån dessa bestämmelser inte ger arbetstagare ett mindre förmånligt skydd och inte skapar hinder för arbetstagares fria rörlighet.

Det finns inte mycket lagstiftning i Finland som tillämpas på tilläggsrättighetsvillkoren. Tilläggsrättighetsarrangemangen omfattas till största delen av avtalsfrihet och det finns inga bestämmelser om t.ex. rätten till fribrev, bevarande av fribrevets värde, väntetid för att få ansluta sig till ett arrangemang eller premier som ska återbetalas till en avgående arbetstagare.

Det finns också relativt få kollektivavtalsbestämmelser som kan tillämpas på tilläggs pension. Eftersom Finlands tilläggs pensionssystem är avsedda att komplettera det lagstadgade pensionsskyddet lämpar sig många artiklar i direktivet om kompletterande pensionsrättigheter dåligt för våra system och det finns inte behov av en sådan reglering som direktivet. En reglering som är onödig med avseende på vårt pensionssystem ökar arbetsgivarens, försäkringsbolagens, pensionsstiftelsernas och pensionskassornas administrativa börda och orsakar extra kostnader. I Finland minskar direktivet troligen arbetsgivarens vilja att inrätta nya tilläggs pensionssystem eller att ta in nya försäkrade i befintliga system. Av ovan anförda skäl är det i Finland ändamålsenligt att genomföra direktivet om kompletterande pensionsrättigheter enligt de minimikrav som ställs i direktivet utan att utfärda några nationella tilläggsbestämmelser.

2.5.2 Definitionen av avgående arbetstagare

Med avseende på det nationella genomförandet av direktivet om kompletterande pensionsrättigheter är direktivets definition av begreppet avgående arbetstagare problematisk. Med avgående arbetstagare avses en försäkrad vars anställningsförhållande upphör av andra skäl än att han eller hon blir berättigad till tilläggs pension och som flyttar från en EES-stat till en annan. Det preciseras varken i artiklarna eller ingressen till direktivet vad som avses med att flytta till en annan medlemsstat. Öppenheten i direktivets definition av avgående arbetstagare är ett problem för de medlemsstater som inte frivilligt med avvikelse från bestämmelserna i direktivet tillämpar artikeln också på flytt inom medlemsstaten, dvs. byte av arbetsplats inom medlemsstaten. Eftersom tilläggs pensionsbestämmelserna är av sådan karaktär att de kompletterar det lagstadgade pensionsskyddet i Finland är det inte ändamålsenligt att utvidga bestämmelserna till att omfatta en arbetstagares flytt inom Finland.

Begreppet att flytta i direktivet om kompletterande pensionsrättigheter kan tolkas utifrån direktivets syfte och rättsliga grund. Enligt skäl 1 i ingressen till direktivet om kompletterande pensionsrättigheter är artikel 45 i fördraget om Europeiska unionen, vilken gäller fri rörlighet för arbetstagare i unionen, direktivets rättsliga grund. Enligt artikel 45 har en arbetstagare rätt att arbeta i en annan medlemsstat, anta faktiska erbjudanden om anställning i en annan medlemsstat, förflytta sig fritt inom medlemsstaternas territorium för detta ändamål samt stanna kvar inom en medlemsstats territorium efter att ha varit anställd där. I direktivet om kompletterande pensionsrättigheter avser flytta alltså att förflytta sig till en annan EES-stat för att söka arbete eller arbeta där samt att efter anställningen stanna kvar i den stat där arbetet utfördes. När det är fråga om tilläggs pensionsrättigheter bör man dessutom tolka huruvida rätten till fri rörlighet för arbetstagare enligt artikel 45 i fördraget också gäller pensionstagare. Europeiska unionens domstol har i domarna Pusa, Turpeinen och Hirvonen (C-224/02, C-520/04, C-632/13) följt den principen att en person förlorar sin ställning som arbetstagare enligt artikel 45 efter det att anställningsförhållandet har upphört. Enligt unionens domstol omfattar artikel 45 inte personer som hela sin yrkeskarriär har arbetat i sin hemviststat och som har utnyttjat sin rätt att vistas i en annan medlemsstat först när de gått i pension, utan avsikt att utföra lönearbete i den staten. Därför avser flytt till en annan EES-stat enligt direktivet om kompletterande pensionsrättigheter inte flytt efter det att en person får lagstadgad pension.

2.5.3 Betalning av fribrev till en avgående arbetstagare

Enligt direktivet om kompletterande pensionsrättigheter får medlemsstaterna bestämma att ett kapital som motsvarar värdet på ett fribrev betalas till en avgående arbetstagare, om värdet av fribrevet inte överskrider det tröskelvärde för kapitalvärdet som medlemsstaten fastställt. Avsikten med artikeln är att minska kostnaderna för administrationen av fribrev av litet värde. Försäkringsbolag, pensionsstiftelser och pensionskassor samt arbetsgivare som har en egen pensionsstadga ska som alternativ till bevarande av fribrev kunna välja att betala ut fribrevets kapitalvärde till arbetstagaren. En avgående arbetstagare har inte rätt att kräva att kapitalvärdet

betalas ut, men utbetalningen kräver arbetstagarens uttryckliga samtycke. För att minska kostnaderna för administration av fribrev med litet kapitalvärde är det ändamålsenligt att också i Finland föreskriva om en möjlighet att betala ut fribrevets kapitalvärde, då kapitalvärdet inte överskrider ett tröskelvärde som ska föreskrivas i lag. Utbetalande av fribrev av litet kapitalvärde till en arbetstagare äventyrar inte arbetstagarens framtida pensionskydd. En sådan tröskel för ett fribrevs kapitalvärde kan också i fråga om tilläggs pensioner anses vara den övre gräns på 50 euro per månad för pension som med arbetstagarens samtycke betalas ut som ett engångsbelopp enligt 114 § i lagen om pension för arbetstagare, vilken reglerar det lagstadgade pensionskyddet. Detta motsvarar en pension på 70 euro per månad som genom en lönekoeficient omvandlats till dagens penningvärde och avrundats till närmaste hela euro.

2.5.4 Premier som återbetalas till en avgående arbetstagare

I artikel 4 c i direktivet om kompletterande pensionsrättigheter föreskrivs det att om en anställning upphör innan en avgående arbetstagare har några intjänade förvärvade pensionsrättigheter, ska ett kompletterande pensionssystem återbetala de avgifter som har betalats in av den avgående arbetstagaren eller för den avgående arbetstagarens räkning, i enlighet med nationell rätt eller kollektivavtal eller anställningsavtal. Om den avgående arbetstagarens pensionspremier inte återbetalas till honom eller henne då en anställning upphör, skulle det av ekonomiska skäl vara ändamålsenligt för arbetstagaren att stanna kvar i anställningsförhållandet tills rätten till de inbetalade premierna har uppnåtts. Syftet med bestämmelsen är att trygga arbetstagarens ekonomiska ställning i en situation där arbetstagaren har betalat in premier till ett pensionssystem, men där han eller hon ännu inte har en pensionsrätt som motsvarar premierna eller fribrevsrätt. Utan bestämmelsen om återbetalande av arbetstagarens premier skulle en avgående arbetstagare helt och hållet förlora de premier som han eller hon betalat in till pensionssystemet. De premier som den avgående arbetstagaren själv betalat till tilläggs pensionssystemet återbetalas alltså till arbetstagaren.

Premier som betalats för en arbetstagares räkning ska återbetalas om kollektivavtal eller andra avtal så kräver. I direktivet finns inga bestämmelser om huruvida premier som betalats för arbetstagarens räkning bör återbetalas eller vem de ska återbetalas till. Återbetalningen av premier som betalats för en arbetstagares räkning är beroende av de nationella bestämmelser och avtal som tillämpas på pensionssystemen.

2.5.5 Retroaktiv tillämpning av författningen

Enligt artikel 2 i direktivet om kompletterande pensionsrättigheter gäller direktivet inte kompletterande pensionssystem som vid tidpunkten för direktivets ikraftträdande inte längre tar emot nya aktiva deltagare och som kommer att förbli stängda för nya deltagare. Direktivet trädde i kraft den 21 maj 2014. Direktivet tillämpas sålunda inte på tilläggs pensionssystem som antog nya försäkrade före tidpunkten för direktivets ikraftträdande om systemet stängts senast dagen för ikraftträdandet. Direktivet om kompletterande pensionsrättigheter tillämpas inte på tilläggs pensionssystem, till vilka man kunnat ansluta medlemmar ännu den 20 maj 2014 men som efter det varit stängda. I Finland har de flesta pensionsstiftelser och -kassor som sköter tilläggs pensioner varit stängda den nämnda dagen. Den retroaktiva tillämpningen har dock konsekvenser för två pensionsstiftelser, en pensionskassa och de flesta livförsäkringsbolags grupp pensionsförsäkringar samt för arbetsgivarnas egen pensionsstadga. De individuella pensionsförsäkringar som tillhandahålls av livförsäkringsbolag kan anses vara stängda, eftersom man inte kan ansluta andra försäkrade till en individuell försäkring. Den föreslagna lagen ska sålunda inte tillämpas på individuella pensionsförsäkringar som tecknats av arbetsgivaren före den 21 maj 2014. Även om direktivet om kompletterande pensionsrättigheter tillämpas retroaktivt på en del sådana tilläggs pensionssystem som har ingåtts före den föreslagna

lagens ikraftträdande, intjänas tilläggspension i enlighet med direktivet endast för arbetsperioder efter lagens ikraftträdande.

Den retroaktiva tillämpning av den föreslagna lagen som krävs i direktivet om kompletterande pensionsrättigheter orsakar livförsäkringsbolagen, arbetsgivarna, pensionsstiftelserna och pensionskassorna betydande administrativ och ekonomisk börda. Också i fråga om den retroaktiva tillämpningen är det ändamålsenligt att nationellt genomföra direktivet om kompletterande pensionsrättigheter enligt den minimiskyddsnivå som krävs i direktivet.

2.5.6 Praxis

Intresset för frivilligt pensionssparande har varit lågt under en lång tid. Detta beror bl.a. på ett täckande lagstadgat pensionsskydd och beskattningen. Enligt den försäkringsundersökning som Finansbranschens Centralförbund utförde för år 2016, där tusen personer intervjuades, hade 85 procent av de som svarade ingen frivillig pensionsförsäkring. Av de som svarade hade 14 procent frivillig pensionsförsäkring som de själva tecknat och 2 procent en försäkring som arbetsgivaren tecknat. Den sammalagda ansvarsskulden för gruppensionsförsäkringar hos de tilläggspensionsstiftelser, tilläggspensionskassor och livförsäkringsbolag som tillhandahåller frivilliga kollektiva pensionsförsäkringar var enligt Finansinspektionen ca 10,4 miljarder euro år 2015. Av beloppet var tilläggspensionsstiftelsernas och tilläggspensionskassornas andel ca 3,6 miljarder euro och livförsäkringsbolagens andel ca 6,8 miljarder euro. I livförsäkringsbolagen har ca 200 000 försäkrade en gruppensionsförsäkring eller en sådan individuell pensionsförsäkring som arbetsgivaren har tecknat för sina arbetstagare. Av dessa försäkrade omfattas ca 166 000 av sådana fortfarande öppna försäkringar som nya försäkrade kan anslutas till.

Hos pensionsstiftelser och pensionskassor som utövar endast tilläggspensionsverksamhet är nästan alla försäkringar slutna, dvs. nya personer kan inte försäkras där. I Finland finns det två pensionsstiftelser och en pensionskassa som utövar tilläggspensionsverksamhet där man fortfarande kan försäkra nya personer. Syftet med tilläggspensionsstiftelserna och -kassorna har i regel varit att komplettera ett lågt lagstadgat pensionsskydd. Enligt tilläggspensionsstiftelsernas och tilläggspensionskassornas stadgar sjunker tilläggspensionsbeloppet i motsvarande grad som beloppet av den lagstadgade pensionen stiger. Då det lagstadgade pensionsskyddets omfattning och nivå har etablerat sig, har det inte längre funnits samma behov av tilläggspensioner som tidigare. År 2016 fanns det i Finland 48 pensionsstiftelser och pensionskassor som utövar tilläggspensionsförsäkringsverksamhet, av vilka 14 var sådana som har både tilläggspensionsverksamhet och lagstadgade pensionsförsäkringar. Hos de tilläggspensionsstiftelser och tilläggspensionskassor som utövar frivillig tilläggspensionsverksamhet fanns det år 2015 sammanlagt 12 564 försäkrade. Av dessa försäkrade omfattades endast 300 personer av sådana fortfarande öppna försäkringar som nya försäkrade kan anslutas till.

Livförsäkringsbolagens gruppensionsförsäkringar är i regel inte slutna, så till dem kan nya försäkrade anslutas.

Man känner varken till hur många direkta tilläggspensionsarrangemang det finns eller vilken omfattning det pensionsansvar som hänför sig till dem har. Det finns heller inga uppgifter om undersökningar om detta. Enligt skatteförvaltningens uppgifter betalade 271 arbetsgivare direkt tilläggspension till 2262 mottagare år 2012. Värdet av de direkta tilläggspensioner som betalades år 2012 var 12,74 miljoner euro. Skatteförvaltningens uppgifter omfattar endast sådana arbetsgivare som betalade ut pension under undersökningsåren. Troligen finns det också arbetsgivare som har pensionsåtaganden men som ännu inte har börjat betala ut tilläggspension.

3 Målsättning och de viktigaste förslagen

Genom den föreslagna lagen genomförs Europaparlamentets och rådets direktiv om minimikrav för ökad rörlighet mellan medlemsstaterna för arbetstagare genom förbättrade villkor för intjänande och bevarande av kompletterande pensionsrättigheter. Lagen verkställer det minimiskydd för arbetstagare som krävs i direktivet. Genom den föreslagna lagen kompletteras dessutom genomförandet av rådets direktiv 98/49/EG om skydd av kompletterande pensionsrättigheter för anställda och egenföretagare som flyttar inom gemenskapen.

Lagen ska inte tillämpas på lagstadgade pensioner. Lagens tillämpningsområde omfattar sådana tilläggspensioner i livförsäkringsbolag, tilläggspensionsstiftelser och tilläggspensionskassor som baserar sig på anställningsförhållanden och yrkesutövning och som kompletterar den lagstadgade arbetspensionen samt arbetsgivarens direkta tilläggspensionsarrangemang, för vilket ansvaret antecknas i noterna till arbetsgivarens bokslut eller som en skuld i balansräkningen.

Genom den föreslagna lagen om arbetstagares och yrkesutövares rätt till tilläggspension föreskrivs det att arbetstagare vars anställningsförhållande upphör av någon annan anledning att arbetstagaren uppnår pensionsåldern och som flyttar från en EES-stat till en annan (*avgående arbetstagare*) har rätt att ansluta sig som medlem i ett tilläggspensionssystem, dvs. bli försäkrad, senast tre år efter att anställningsförhållandet inletts. Det föreslås också att en avgående arbetstagare ska ha rätt till intjänade pensionsrättigheter senast tre år efter det att medlemskapet börjat. En avgående arbetstagare som fått rätt till intjänade pensionsrättigheter har enligt förslaget rätt till fribrev. På så sätt förlorar arbetstagaren inte de intjänade pensionsrättigheterna.

Dessutom föreskrivs det om likabehandling av de lagliga pensionsrättigheterna för avgående arbetstagare och personer som flyttar från en EES-stat till en annan som för dem som stannar kvar i en och samma medlemsstat. Genom den föreslagna lagen föreskrivs det också om rätten att betala avgifter över gränserna ur tilläggspensionssystemet samt rätten att betala in premier till tilläggspensionssystemet över gränserna.

I den föreslagna lagen föreskrivs det också att de försäkrade och de som fått fribrev har rätt till information. På begäran ska den försäkrade få uppgifter om hur anställningsförhållandets upphörande inverkar på hans eller hennes tilläggspensionsrättigheter och den som fått fribrev uppgifter om fribrevets värde eller en högst 12 månader gammal uppskattning av detta. Informationen ska ges en gång per år.

Dessutom föreslås det att genomförandet av det gamla direktivet om kompletterande pensionsrättigheter ska kompletteras så att det föreskrivs om den information som ska ges en försäkrad som fått fribrev och flyttar från en EES-stat till en annan. Informationen ska åtminstone motsvara den information som ges till den som fått fribrev men som stannar i ett och samma EES-stat.

4 Propositionens konsekvenser

4.1 Konsekvenser för företag

Förslagets ekonomiska konsekvenser för företag är i regel små, eftersom lagen endast tillämpas på försäkrade som flyttar från en EES-stat till en annan. Det går inte att uppskatta hur många arbetstagare som omfattas av ett tilläggspensionsarrangemang och flyttar till en annan EES-stat. Saken kan påverkas av att många tilläggspensionssystem i Finland inte längre försäkrar nya personer, varför de försäkrades genomsnittsålder sakta stiger. I stället är de som

flyttar från ett land till ett annat ofta yngre personer i arbetsför ålder. Enligt Eurostats statistik över migration låg tyngdpunkten av åldersfördelningen bland invandrarna år 2014 på de yngre åldersklasserna. De som år 2014 hade flyttat till EU:s medlemsstater var i medeltal mycket yngre än den befolkning som redan bodde i mållandet. Av hela befolkningen i de 28 EU-medlemsstaterna var medianåldern 42 år den 1 januari 2015. Däremot var medianåldern 28 år hos de invandrare som år 2014 kommit till de 28 EU-länderna.

Den föreslagna lagen ska inte tillämpas på de tilläggspensionssystem som inte har försäkrat nya personer efter den 20 maj 2014. Nästan alla tilläggspensionsstiftelser och tilläggspensionskassor har varit stängda det datumet. För närvarande finns det dock i Finland två tilläggspensionsstiftelser och en tilläggspensionskassa som den föreslagna regleringen kommer att tillämpas på. Propositionen har också konsekvenser för livförsäkringsbolag som tillhandahåller gruppensionsförsäkringar och arbetsgivare som tecknar gruppensionsförsäkringar samt arbetsgivare som har ett direkt tilläggspensionsarrangemang. Om flera av en arbetsgivares anställda flyttar till en annan EES-stat kan den ekonomiska belastningen vara kännbar. Förslaget ökar regleringen av tilläggspensionssystemen och den administrativa bördan på grund av detta. Dessutom minskar förslaget pensionsarrangemangens bindande verkan. Dessa faktorer kan inverka negativt på arbetsgivarnas vilja att inrätta nya tilläggspensionssystem. Förslaget kan dessutom bidra till att de tilläggspensionssystem som fortfarande är öppna stängs. Den viktigaste bestämmelsen med avseende på förslagets ekonomiska konsekvenser är skyldigheten att garantera att de intjänade tilläggspensionsrättigheterna för en arbetstagare eller yrkesutövare som flyttar från en EES-stat till en annan bevaras i form av ett fribrev, även om den försäkrade inte annars skulle ha rätt till fribrev. Genom detta åläggs arbetsgivaren en ekonomisk skyldighet som denne inte räknat med när systemet inrättades eller arbetsgivarens tilläggspensionslöfte gavs. Den ekonomiska belastningen är dock inte retroaktiv, utan pensionsrättigheterna intjänas först genom arbete efter den föreslagna lagens ikraftträdande.

Även om avgående arbetstagare som omfattas av rätten till fribrev inte är många till antalet orsakar förslaget dock mycket administrativt arbete. Tekniska ändringsarbeten måste göras i hela tilläggspensionssystemet på grund av förslaget. Förslaget har konsekvenser i synnerhet för de livförsäkringsbolag som tillhandahåller tilläggspensionssystem, eftersom deras system i regel inte är stängda och de därför kommer att omfattas av lagens tillämpningsområde. Genomförandet av den föreslagna lagen orsakar bolagen tekniskt och administrativt arbete, eftersom de tekniska ändringarna gäller hela försäkringsbeståndet. Ändringarna genomförs i huvudsak manuellt eftersom de uppgifter som behövs för att bilda fribrevsrättigheter inte syns i systemen. Dessutom administreras tekniskt sett två olika fribrev.

I sin helhet bedöms konsekvenserna för företagen av genomförandet av direktivet bli små, då man beaktar att direktivets långa beredningstid och dess långa genomförandetid möjliggör åtgärder för att minska konsekvenserna, att den föreslagna lagen endast ska tillämpas på arbetsperioder efter dess ikraftträdande samt att det finns så få tilläggspensioner i Finland.

4.2 Konsekvenser för privathushållen

Lagen ger en avgående arbetstagare, dvs. en arbetstagare som flyttar till en annan EES-stat, vars anställningsförhållande upphör av andra skäl än att han eller hon blir berättigad till tilläggspension rätt att ansluta sig till ett tilläggspensionssystem efter det att anställningsförhållandet upphört och rätt att få ett fribrev som motsvarar de intjänade pensionsrättigheterna. Om kvalifikationstiden pågår, ska de premier som den avgående arbetstagaren betalat till pensionssystemet återbetalas.

Den avgående arbetstagaren får sådana ekonomiska förmåner som andra försäkrade, beroende på tilläggspensionssystemets villkor, inte alltid har.

4.3 Konsekvenser för de offentliga finanserna och myndigheterna

Förslaget bedöms inte ha konsekvenser för de offentliga finanserna, eftersom tilläggs pensionerna inte finansieras med offentliga medel.

Förslaget ökar tillsynsmyndigheternas arbete, eftersom det är fråga om en ny uppgift. Det beräknas dock att tillsynen av efterlevnaden av den föreslagna lagen endast i liten mån ökar tillsynsmyndigheternas arbete. Med stöd av lagen om Finansinspektionen (878/2008) ankommer tillsynen över de pensionsanstalter och livförsäkringsbolag som tillhandahåller tilläggs pensionssystem redan nu på Finansinspektionen. När det gäller direkta tilläggs pensionsarrangemang föreslås det att tillsynen ska ankomma på arbetarskyddsmyndigheterna. Arbetarskydds myndigheterna övervakar redan nu efterlevnaden av lagen om skydd för direkta tilläggs pensionssystem vid arbetsgivarens insolvens. Arbetarskyddsmyndigheterna ska utöva tillsyn över den föreslagna lagen på en arbetstagares eller någon annan förmånstagares begäran. Det beräknas att det kommer in endast få begäran om tillsyn. Det finns några tusen personer som omfattas av direkta tilläggs pensionsarrangemang och av dem gäller den föreslagna lagen endast dem som flyttar från en EES-stat till en annan.

4.4 Konsekvenser för samhällsekonomin

Tilläggs pensionssystemen har ingen större betydelse som en del av samhällsekonomin, eftersom deras sammanlagda ansvarsskuld är ca 10 miljarder euro. Den föreslagna lagen tillämpas på avtal som ingåtts före lagens ikraftträdande, men bestämmelserna om avgående arbetstagares kvalifikationstid och förvärvandetid, minimiålder och bevarande av fribrevsrättigheter tillämpas endast på arbetsperioder efter lagens ikraftträdande. Detta innebär att bestämmelserna kan börja tillämpas mitt under en avtalsperiod, också under en kollektivavtalsperiod. Det finns endast få kollektivavtal i Finland som innehåller villkor gällande frivilliga tilläggs pensioner. Sådana är kollektivavtalet om flygtrafiken och avtal inom vissa branscher för artister. Också vissa aktörer inom banksektorn har villkor om tilläggs pensioner i sina arbetsavtal.

Konsekvenserna för samhällsekonomin lindras emellertid av att bestämmelserna endast ska tillämpas på arbetsperioder efter lagens ikraftträdande. Till exempel kvalifikationstiden börjar räknas från datumet för lagens ikraftträdande, även om arbetstagarens anställningsförhållande har börjat redan tidigare. På motsvarande sätt börjar också förvärvandetiden räknas först från lagens ikraftträdande. Detta innebär att pensionsbesparingar, av vilka det görs ett fribrev om arbetstagaren senare flyttar till en annan EES-stat, börjar intjänas först från tiden efter lagens ikraftträdande.

5 Beredningen av propositionen

Propositionen har beretts vid social- och hälsovårdsministeriet. Under beredningen har man hört justitieministeriet, arbets- och näringsministeriet, Akava, Finlands näringsliv, Eläkesäätiöyhdistys, Finansbranschens Centralförbund, OP Gruppen, Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC och Tjänstemannacentralorganisationen STTK.

Utlåtande om propositionen har begärts av justitieministeriet, arbets- och näringsministeriet, finansministeriet, Finansinspektionen, Akava, Finlands näringsliv, Eläkesäätiöyhdistys, Finansbranschens Centralförbund, OP Gruppen, FFC, STTK och Företagarna i Finland. Av de ovan nämnda gav alla förutom justitieministeriet och STTK ett utlåtande. Ett utlåtande gavs dessutom också av pensionskassan Valion eläkekassa.

Av remissinstanserna konstaterar finansministeriet att propositionen inte har några konsekvenser för pensionsskyddet för statens personal. Finansministeriet understöder propositionen. Ar-

bets- och näringsministeriet konstaterar att ministeriet har deltagit i beredningen av utkastet till proposition och har ingenting att anmärka när det gäller direkta tilläggspensioner. Akava och FFC konstaterar att de har hörts under beredningen och har ingenting att anmärka på i utkastet till regeringsproposition. Finlands näringsliv konstaterar att organisationen har motsatt sig direktivet eftersom syftet med tilläggspensionerna i Finland är ett annat än i de övriga EU-länderna. Då direktivet har antagits, kan Finlands näringsliv godkänna det nationella lagförslaget, eftersom direktivet implementeras utan några nationella tilläggsbestämmelser. Företagarna i Finland har ingenting att anmärka på propositionen. Finansbranschen konstaterar att flera bestämmelser i direktivet lämpar sig dåligt för Finlands pensionssystem och är till stora delar onödiga. Enligt Finansbranschen är det bra att man i propositionen hållit sig till en begränsad implementering utan några nationella utvidgningar i fråga om begreppet avgående arbetstagare.

Av remissinstanserna anser Eläkesäätioyhdistys, Finansbranschen, OP gruppen och Valion eläkekassa att utkastet till proposition till vissa delar är oklart. Finansbranschen konstaterar i sitt utlåtande att definitionen av avgående arbetstagare endast då det gäller gränsöverskridande föranleder ett behov att definiera hurudan flytt från en EES-stat till en annan anses vara relevant. Eläkesäätioyhdistys och Finansbranschen anser att flytten bör hänföra sig till byte till en ny arbetsplats. OP gruppen och Valion eläkekassa anser att man i förslaget bör definiera närmare i hurudana situationer bestämmelserna ska tillämpas då en arbetstagare flyttar till en annan EES-stat.

Av remissinstanserna anser Finlands näringsliv och Finansbranschen att propositionen försvagar arbetsgivarnas vilja att tillhandahålla tilläggspensionsarrangemang. Dessutom anser de att det är problematiskt att tillämpa den föreslagna lagen retroaktivt på tilläggspensionsarrangemang som har ingåtts före lagens ikraftträdande.

Finlands näringsliv, Eläkesäätioyhdistys, Finansbranschen och Valion eläkekassa uttalar sig om de premier som ska återbetalas till en avgående arbetstagare. Eläkesäätioyhdistys anser att formuleringen i paragrafen bör preciseras så att den motsvarar direktivet. Finansbranschen och Valion eläkekassa anser att paragrafen om återbetalning av premier samt motiveringen till den är oklara. Finlands näringsliv anser att de premier som arbetsgivaren betalat bör återbetalas till arbetsgivaren.

Eläkesäätioyhdistys och Valion eläkekassa anser att man borde använda sig av den möjlighet direktivet erbjuder medlemsstaterna att betala ut fribrev i pengar till avgående arbetstagare om de är mindre än den övre gräns för fribrevs värde som medlemsstaten fastställt, eftersom administrationen av fribrev av litet värde orsakar kostnader.

Med anledning av de inkomna utlåtandena har det gjorts ändringar i propositionen, till de delar det enligt direktivet är möjligt. I fråga om den retroaktiva tillämpningen är det inte möjligt att ändra förslaget, eftersom det i artikel 2.2 a i direktivet krävs att den föreslagna lagen tillämpas också på tilläggspensionsarrangemang som ingåtts före direktivets ikraftträdande, om de inte varit stängda för nya medlemmar vid tidpunkten för direktivets ikraftträdande. Oklarheten i fråga om definitionen av avgående arbetstagare beror på att vårt nationella tilläggspensionssystem är av avvikande karaktär jämfört med de system som gäller i de andra medlemsstaterna och kan därför inte helt avhjälpas i den nationella lagen. När det gäller premier som ska återbetalas föreskriver direktivet endast om återbetalning av premier som arbetstagaren betalat eller som betalats för arbetstagarens räkning. Det föreskrivs inte i direktivet om premier som betalats av arbetsgivaren och därför föreslås inte heller några bestämmelser om återbetalning av dem i detta lagförslag.

RP 177/2017 rd

Remissinstanserna hade dessutom lagtekniska anmärkningar, med anledning av vilka det har gjorts nödvändiga ändringar i förslaget.

DETALJMOTIVERING

1 Lagförslag

1 §. *Lagens tillämpningsområde.* Genom paragrafen genomförs artikel 2 i direktivet om kompletterande pensionsrättigheter samt artikel 1 i det gamla direktivet om kompletterande pensionsrättigheter. Lagen tillämpas på frivilliga tilläggspensioner som kompletterar arbetstagares och yrkesutövares lagstadgade pension. Med arbetstagare avses termen arbetstagare som blivit etablerad i rättspraxis vid Europeiska unionens domstol då begreppet har tolkats i samband med fri rörlighet för arbetstagare (särskilt domarna C-66/85, C-197/86 och C-344/87). Genom denna lag föreskrivs det om vissa villkor som ska tillämpas på frivillig tilläggspension som baserar sig på anställningsförhållanden och yrkesutövning. Sådana här frivilliga tilläggspensionsarrangemang är för närvarande gruppensionsförsäkring, individuell pensionsförsäkring som arbetsgivaren tecknar för en anställd, pensionsstiftelsers och pensionskassors tilläggspensionsförmåner samt arbetsgivarens egen pensionsstadga, dvs. arbetsgivarens direkta tilläggspensionsarrangemang. Om arbetsgivaren har ett ovan avsett tilläggspensionssystem får en arbetstagare som omfattas av det sådana rättigheter till intjänande och bevarande av tilläggspension som det föreskrivs om i denna lag. Lagen tillämpas inte på dem som inte står i ett anställningsförhållande till en arbetsgivare som tillhandahåller ett tilläggspensionssystem, t.ex. en verkställande direktör för ett företag. Förslaget skapar inte rättigheter till tilläggspension om inte arbetsgivaren har ett tilläggspensionssystem.

Lagen tillämpas inte på sådana lagstadgade sociala trygghetssystem som omfattas av tillämpningsområdet för förordning nr 883/2004 (EG) om samordning av de sociala trygghetssystemen. Lagen tillämpas sålunda inte på Finlands lagstadgade pensionssystem.

Lagens 4—12 och 15 § tillämpas endast på tilläggspensionssystem som baserar sig på ett anställningsförhållande. Lagens 4—12 § tillämpas inte på en engångsutbetalning från en arbetsgivare till en anställd vid anställningsförhållandets upphörande, om det inte är fråga om en betalning som hänför sig till tilläggspension. Utanför tillämpningsområdet står också sådana system för insolvensgarantier, kompensationsystem och nationella reservfonder som inte är en del av tilläggspensionssystem knutna till ett anställningsförhållande, vilkas syfte är att skydda arbetstagares tilläggspensionsrättigheter om företaget eller pensionssystemet blir insolvent. I Finland finns det för närvarande inga sådana system eller reservfonder som avses ovan. Ett tilläggspensionssystem står också utanför denna lags tillämpningsområde om det är föremål för Finansinspektionens, en annan myndighets eller en domstols åtgärder, vilka vidtas i syfte att bevara eller förbättra systemets ekonomiska ställning, inbegripet likvidationsförfaranden. Lagens 4—12 § tillämpas inte på sjukpensions- eller familjepensionsförmåner som är knutna till tilläggspensionssystem, med undantag för 7 § om fribrev och 11 § om information till den som fått fribrev när det gäller familjepensioner.

2 §. *Bestämmelsernas tvingande natur samt minimiskydd.* Genom paragrafens 1 och 2 mom. genomförs artiklarna 4.2 och 5.4 i direktivet om kompletterande pensionsrättigheter. I 1 mom. föreskrivs det om det minimiskydd som båda de direktiv som genomförs genom denna lag kräver. Enligt 1 mom. är en sådan bestämmelse i ett tilläggspensionssystem ogiltig som till nackdel för arbetstagaren eller yrkesutövaren avviker från bestämmelserna i denna lag. Med bestämmelserna i ett tilläggspensionssystem avses avtalsvillkor eller regler enligt vilka en arbetstagares eller yrkesutövares rätt till tilläggspension bestäms. Enligt 2 mom. kan man genom ett kollektivavtal godkänna olika villkor förutsatt att man med dessa villkor ger arbetstagaren åtminstone ett lika förmånligt skydd som det som föreskrivs i 4—12 § och inte skapar hinder för arbetstagares fria rörlighet.

I det föreslagna 3 mom. föreskrivs det att om det någon annanstans i lagstiftningen finns bestämmelser som ger arbetstagarna och yrkesutövarna bättre rättigheter än vad som föreskrivs i denna lag, ska de bestämmelserna tillämpas i stället för denna lag. Lagar som kan komma att tillämpas är t.ex. lagen om försäkringsavtal, lagen om pensionsstiftelser, lagen om försäkringskassor eller lagen om skydd för direkta tilläggspensionsarrangemang vid arbetsgivarens insolvens. Genom denna lag föreskrivs det om vissa rättigheter för personer som står i anställningsförhållande men som ännu inte är försäkrade samt för försäkrade och dem som fått fri-brev. Dessutom föreskrivs det om vissa rättigheter för självständiga yrkesutövare som är försäkrade i ett tilläggspensionssystem och som har fått fri-brev. Genom 3 mom. genomförs artikel 7.2 i direktivet om kompletterande pensionsrättigheter, enligt vilken införlivandet av direktivet inte får anges som skäl till att inskränka den nuvarande rätten att intjäna och bevara tilläggspensioner.

3 §. Definitioner. Genom paragrafen genomförs artikel 3 i direktivet om kompletterande pensionsrättigheter samt artikel 3 i det gamla direktivet om kompletterande pensionsrättigheter. I 3 § 1 punkten definieras begreppet tilläggspension, vilket avser frivilliga ålderspensioner som kompletterar de lagstadgade pensionerna och frivilliga sjukpensioner och familjepensioner om vilka det bestäms i bestämmelserna i ett tilläggspensionssystem som har inrättats i enlighet med lagstiftningen och rättspraxis. Med bestämmelserna i ett tilläggspensionssystem avses avtalsvillkor eller en pensionsstiftelse eller pensionskassas regler där det bestäms om rättigheter och skyldigheter som hänför sig till tilläggspensionsrättigheterna. Bestämmelserna i ett tilläggspensionssystem kan utgöras av villkor i ett arbetsavtal, ett kollektivavtal, ett försäkringsavtal eller arbetsgivarens egen pensionsstadga samt pensionsanstaltens stadgar. Genom den här punkten genomförs artikel 3 a i direktivet om kompletterande pensionsrättigheter samt artikel 3 a i det gamla direktivet om kompletterande pensionsrättigheter. I 3 § 2 punkten definieras tilläggspensionssystem. Med det begreppet avses alla frivilliga ålderspensionssystem som är knutna till ett anställningsförhållande och baserar sig på lagstiftning eller rättspraxis, såsom individuella pensionsförsäkringar och gruppensionsförsäkringar i livförsäkringsbolag som tecknas av arbetsgivaren för arbetstagarens räkning, tilläggspensioner i pensionsstiftelser och pensionskassor samt arbetsgivarens utfästelser om tilläggspension, om vilka det föreskrivs i lagen om skydd för direkta tilläggspensionsarrangemang vid arbetsgivarens insolvens. Genom den här punkten genomförs artikel 3 b i direktivet om kompletterande pensionsrättigheter samt artikel 3 b i det gamla direktivet om kompletterande pensionsrättigheter. I 3 punkten definieras begreppet försäkrad, vilket avser en arbetstagare som står i ett ikraftvarande arbetsförhållande och på basis av arbetsförhållandet har eller kan ha rätt till pension enligt ett tilläggspensionssystem förutsatt att villkoren i systemet är uppfyllda. Genom den punkten genomförs artikel 3 c i direktivet om kompletterande pensionsrättigheter. I 4 punkten definieras begreppet kvalifikationstid, vilket avser den anställningsperiod som krävs innan en arbetstagare kan bli försäkrad i ett tilläggspensionssystem. Genom den punkten genomförs artikel 3 d i direktivet om kompletterande pensionsrättigheter.

I 5 punkten definieras begreppet pensionsrättigheter vilket avser alla förmåner som systemets medlemmar, dvs. de försäkrade, och andra rättsinnehavare, såsom de försäkrades förmånstagar, är berättigade till. Med pensionsrättigheter avses de typer av förmåner som tilläggspensionssystemet tillhandahåller med stöd av dess regler och lagstiftningen. Genom 5 punkten genomförs artikel 3 c i det gamla direktivet om kompletterande pensionsrättigheter. I 6 punkten definieras begreppet förvärvandetid, vilket avser den tid en arbetstagare enligt lagstiftningen eller bestämmelserna i ett tilläggspensionssystem måste vara försäkrad i ett tilläggspensionssystem för att få rätt till intjänade tilläggspensioner. Genom den punkten genomförs artikel 3 e i direktivet om kompletterande pensionsrättigheter. I 7 punkten definieras förvärvade pensionsrättigheter. Med det begreppet avses alla intjänade tilläggspensionsrättigheter som erhålls när villkoren i bestämmelserna eller eventuella villkor om uppnåendet av rätten i lagstiftningen är uppfyllda. Genom den här punkten genomförs artikel 3 f i direktivet om kompletterande

pensionsrättigheter samt artikel 3 d i det gamla direktivet om kompletterande pensionsrättigheter.

I 3 § 8 punkten definieras begreppet avgående arbetstagare, vilket avser en försäkrad vars nuvarande anställningsförhållande upphör av andra skäl än att han eller hon blir berättigad till tilläggspension och som flyttar till en annan EES-stat. I direktivet om kompletterande pensionsrättigheter anges inte vad som avses med att flytta till en annan EES-stat. Med hjälp av direktivets syfte och rättsliga grund kan man dock tolka vad som avses med att flytta till en annan EES-stat. Direktivets syfte är att göra det lättare för arbetstagare att utöva rätten till fri rörlighet mellan medlemsstaterna genom att minska de hinder som följer av vissa bestämmelser om tilläggspensionssystem knutna till ett anställningsförhållande. En kortvarig och tillfällig vistelse i en annan EES-stat, såsom en vanlig semesterresa, är inte en sådan flytt som avses i direktivet. Eftersom syftet med direktivet är att främja arbetstagarnas fria rörlighet mellan medlemsstaterna, avser flytt att man flyttar till en annan EES-stat för att söka arbete samt arbeta i en annan EES-stat. Flytten måste tidsmässigt hänga ihop med upphörande av anställningsförhållandet. Det är inte möjligt att ange någon exakt tidsgräns. Genom 9 punkten genomförs artikel 3 g i direktivet om kompletterande pensionsrättigheter.

I 9 punkten definieras begreppet utstationerad arbetstagare, vilket avser en arbetstagare som sänts till en annan stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet men som enligt förordning nr 883/2004 fortfarande omfattas av ursprungsstatens lagstiftning. I 10 punkten definieras utstationering av arbetstagare på ett sätt som motsvarar definitionen av en utstationerad arbetstagare i 10 punkten. Genom 9 och 10 punkten genomförs artikel 3 e i det gamla direktivet om kompletterande pensionsrättigheter. I 11 punkten definieras begreppet premie, vilket avser en avgift som har betalats eller anses ha betalats till ett tilläggspensionssystem. Genom den punkten genomförs artikel 3 f i det gamla direktivet om kompletterande pensionsrättigheter.

I 3 § 12 punkten definieras en person som fått fribrev. Med detta begrepp avses en person som tidigare varit aktiv medlem och som har förvärvat tilläggspensionsrättigheter som ännu inte betalas ut. Genom denna punkt genomförs artikel 3 h i direktivet om kompletterande pensionsrättigheter. I 13 punkten definieras begreppet fribrevsrättigheter, vilket avser förvärvade pensionsrättigheter som bevaras i det system där de intjänats för den som fått fribrev. Genom den punkten genomförs artikel 3 i i direktivet om kompletterande pensionsrättigheter. I 14 punkten definieras begreppet värde av fribrevsrättigheter, vilket avser pensionsrättigheternas kapitalvärde, vilket beräknats enligt eventuell lagstiftning och etablerad praxis. Genom den punkten genomförs artikel 3 j i direktivet om kompletterande pensionsrättigheter. Paragrafens 15 punkt är nationell reglering och definierar bestämmelserna i ett tilläggspensionssystem. Med bestämmelserna i ett tilläggspensionssystem avses avtalsvillkor och regler enligt vilka en arbetstagares eller yrkesutövaras rätt till tilläggspension bestäms. Sådana är t.ex. villkoren i ett arbetsavtal, kollektivavtal och försäkringsavtal samt bestämmelserna i en tilläggspensionsstiftelse eller en tilläggspensionskassa och arbetsgivarens egen pensionsstadga. Rätten till tilläggspension kan bestämmas genom en avtalshelhet, som t.ex. kan bestå av ett arbetsavtal och villkoren i en gruppensförsäkring. Med bestämmelserna i ett tilläggspensionssystem avses också beräkningsgrunder för pensionsansvaret och ansvarsskulden. Paragrafens 16 punkt är nationell reglering och definierar begreppet direkt tilläggspensionsarrangemang. Med direkta tilläggspensionsarrangemang avses arrangemang enligt lagen om skydd för direkta tilläggspensionsarrangemang vid arbetsgivarens insolvens. I 17 punkten definieras EES-stat, som är en förkortning för stat som hör till Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. I 18 punkten definieras försäkringsanstalt, som är den juridiska personen som är ansvarig för tilläggspensionsarrangemang. För närvarande de är livsförsäkringsbolag och pensionsstiftelser och pensionskassor som bedriver tilläggspensionsverksamhet.

4 §. *En avgående arbetstagares kvalifikationstid och förvärvandetid.* I paragrafen genomförs artikel 4.1 a i direktivet om kompletterande pensionsrättigheter. Kvalifikationstiden och förvärvandetiden för en avgående arbetstagares får under inga förhållanden överskrida tre år. Med detta avses både den period som krävs innan arbetstagaren kan ansluta sig som försäkrad och den period som krävs innan arbetstagaren får förvärvade pensionsrättigheter samt dessa perioder tillsammans. En avgående arbetstagare ska anslutas till ett tilläggspensionssystem och ges fribrev om den sammanlagda maximitiden för kvalifikationstiden och förvärvandetiden är uppfylld vid anställningens upphörande, även om man ursprungligen avtalat om en längre tid.

5 §. *En avgående arbetstagares minimiålder.* Genom paragrafen genomförs artikel 4.1 b i direktivet om kompletterande pensionsrättigheter. Om det föreskrivs en minimiålder för förvärvandet av pensionsrättigheter, får den åldern inte vara högre än 21 år för avgående arbetstagare.

6 §. *Premier som ska återbetalas.* Genom paragrafen genomförs artikel 4 c i direktivet om kompletterande pensionsrättigheter. I 1 mom. bestäms det att om ett anställningsförhållande upphör innan den avgående arbetstagaren har några intjänade förvärvade pensionsrättigheter, ska ett tilläggspensionssystem till den avgående arbetstagaren återbetala de premier som har betalats in av honom eller henne. Premier som betalats för den avgående arbetstagarens räkning återbetalas enligt vad som föreskrivs annanstans i lagstiftningen eller bestäms i kollektivavtal och andra avtal. I paragrafen anges det inte till vem de premier som betalats för en avgående arbetstagares räkning ska återbetalas. Vem premierna återbetalas till beror på bestämmelser annanstans i lagstiftningen eller villkoren i kollektivavtal eller andra avtal. Paragrafens 1 mom. tillämpas på förmånsbaserade tilläggspensioner. Paragrafens 2 mom. tillämpas på ett tilläggspensionsarrangemang där en avgående arbetstagare bär investeringsrisken. Den avgående arbetstagaren bär investeringsrisken i ett premiebaserat tilläggspensionsarrangemang, som också kan vara fondanknutet. I ett premiebaserat tilläggspensionsarrangemang bestäms pensionen på grundval av de försäkringspremier som betalats och på nettointäkterna av placeringarna av försäkringspremierna, minskade med kostnaderna för förvaltandet av de influtna medlen. I fråga om sådana här premiebaserade tilläggspensionsarrangemang är värdet av det kapital som motsvarar försäkringspremierna permanent och avkastningen på kapitalet varierar. I fondanknutna premiebaserade pensionsarrangemang är pensionens belopp knutet till utvecklingen av värdet av de investeringar som motsvarar försäkringspremierna. Enligt 6 § 2 mom. ska ett tilläggspensionssystem då arbetstagaren bär investeringsrisken återbetala antingen summan av de premier som har inbetalats eller värdet av de investeringar som härrör från dessa inbetalningar. Om det är fråga om ett så kallat blandat premiebaserat tilläggspensionsarrangemang där arbetstagaren bär investeringsrisken men där arbetsgivaren har garanterat någon slags minimiinkomst för arrangemanget eller där arrangemanget är förknippat med biometrisk risker såsom dödsfall eller livstidsrisk, tillämpas 1 mom. på den del arbetsgivaren garanterar och 2 mom. på den del där arbetstagaren bär investeringsrisken.

7 §. *En avgående arbetstagares fribrev.* Genom paragrafen genomförs artikel 5.1 och 5.2 i direktivet om kompletterande pensionsrättigheter. Enligt 1 mom. ska en avgående pensionstagares förvärvade pensionsrättigheter bevaras i det tilläggspensionssystem där de intjänades. En enskild arbetstagares fribrev får inte utan arbetstagarens samtycke överföras till ett annat tilläggspensionssystem. Momentet utgör inget hinder för att ett helt tilläggspensionssystem överförs till ett annat tilläggspensionssystem, dvs. en överföring av försäkringsbeståndet.

Syftet med bestämmelsen är att säkerställa att värdet på en avgående arbetstagares och hans eller hennes förmånstagares fribrev bevaras på lika villkor som värdet av rättigheterna för dem som fortfarande är försäkrade i systemet eller följer utvecklingen av de pensionsförmåner som betalas ut. Värdet av fribrev kan också garanteras genom att det nominella värdet av fribrevet

tryggas, om pensionsrättigheterna har intjänats som rätt till ett nominellt belopp. Om värdet av de intjänade pensionsrättigheterna förändras med tiden, kan värdet av ett fribrev i ett förmånsbaserat system garanteras genom att värdeutvecklingen knyts till den ränta som används i pensionssystemet, såsom till pensionssystemets avkastningskrav. Om värdet av de pensionsrättigheter som intjänats i ett förmånsbaserat pensionssystem har bundits t.ex. till inflations-takten eller utvecklingen av lönenivån, kan värdet av en avgående arbetstagares fribrevsrätt bindas på motsvarande sätt. Om det är fråga om fondanknuten tilläggspension, kan bevarandet av fribrevsvärdet tryggas genom att det binds till pensionsplaceringarnas värdeutveckling. De nämnda sätten är exempel på hur värdet av ett fribrev kan bevaras på lika villkor. Bestämmelsen är inte uttömmande. Om värdet av fribrevet förändras ska förmånerna för dem som fått fribrev, de försäkrade och pensionssystemets pensionstagare beaktas.

8 §. *Engångsbetalning av fribrev för avgående arbetstagare.* Paragrafen motsvarar den rätt som i artikel 5.3 i direktivet om kompletterande pensionsrättigheter ges medlemsstaterna att föreskriva om betalning av fribrev som ett engångsbelopp om pensionsbeloppet inte överskrider en nedre gräns som medlemsstaten fastställt. Med den avgående arbetstagarens uttryckliga samtycke får ett kapital som motsvarar värdet av fribrevet betalas som ett engångsbelopp, om inte kapitalvärdet omvandlat till månadspension överskrider 70 euro. Tilläggspension kan vara för en viss period eller för livstid. Om tilläggspensionen är tidsbegränsad, räknas månadspension till så många månader som man borde betala pension enligt bestämmelserna i tilläggs-pensionsarrangemang. Kapitalvärdet justeras årligen vid ingången av januari med en lönekoef-ficient. Justeringen görs första gången i januari 2019. Vid beräkningen av engångsbeloppet används tilläggs-pensionssystemens bestämmelser inklusive beräkningsgrunder för pensionsansvar och ansvarsskuld.

9 §. *En avgående arbetstagares meddelande om flytt till en EES-stat.* En avgående arbetstaga-re ska meddela det livförsäkringsbolag, den pensionsstiftelse eller den pensionskassa som ansvarar för ett tilläggs-pensionssystem eller den arbetsgivare som ansvarar för ett direkt till-äggspensionsarrangemang om arbetstagaren flyttar till en annan EES-stat. Meddelandet be-hövs för att arbetstagaren ska få tillgång till de rättigheter som föreskrivs i denna lag. Det är ändamålsenligt att upplysa arbetstagaren om denna skyldighet i samband med att han eller hon ges annan information om tilläggspensionen. Enligt skäl 7 i ingressen till direktivet om kom-pletterande pensionssystem får en medlemsstat kräva att avgående arbetstagare som flyttar till en annan medlemsstat underrättar sina kompletterande pensionssystem om detta. Flytten till en annan EES-stat bör hänföra sig till personens ställning som arbetstagare. En person är en av-gående arbetstagare om han eller hon flyttar till en annan EES-stat som arbetssökande eller ar-betstagare i anställningsförhållande. När en avgående arbetstagare meddelar att han eller hon flyttar, kan det krävas dokument som visar att flytten på det sätt som avses ovan hänför sig till hans eller hennes ställning som arbetstagare. En avgående arbetstagare ska meddela försäk-ringsanstalt eller den arbetsgivare om flyttningen inom rimlig tid från upphörandet av den an-ställningsförhållanden, som har varit grunden för avgående arbetstagarens ställning som för-säkrad.

10 §. *Information om hur ett anställningsförhållandes upphörande inverkar på tilläggs-pensionen.* Genom den här paragrafen genomförs artikel 6.1 i direktivet om kompletterande pen-sionsrättigheter. Syftet med paragrafen är att den försäkrade på begäran ska få nödvändig in-formation för att kunna klargöra hur anställningsförhållandets upphörande inverkar på hans eller hennes pensionsrättigheter.

11 §. *Information till den som fått fribrev.* Genom den här paragrafen genomförs artikel 6.2 i direktivet om kompletterande pensionsrättigheter. Paragrafens syfte är att en person som fått fribrev på begäran ska få tillräcklig information om fribrevets värde och de villkor som gäller

fribrevet. Motsvarande uppgifter ska också ges förmånstagare av en familjepension som betalas ut och hör till denna lags tillämpningsområde.

12 §. Sättet att tillhandahålla information. Genom den här paragrafen genomförs artikel 6.4 och 6.5 i direktivet om kompletterande pensionsrättigheter. Information som ska ges på begäran ska lämnas skriftligen inom en rimlig tid och den ska vara tydlig. Information behöver inte ges oftare än en gång per år.

13 §. Bevarande av pensionsrättigheter för den som flyttar till en annan EES-stat. Genom 1 punkten genomförs artikel 4 i det gamla direktivet om kompletterande pensionsrättigheter. Sådana lagenliga pensionsrättigheter som avses i paragrafen kan innehas av försäkrade och av personer som fått fribrev eller som får pension ur tilläggs-pensionssystemet. Avsikten med paragrafen är att trygga bevarandet av pensionsrättigheterna för den som flyttar mellan två EES-stater på motsvarande sätt som pensionsrättigheterna för dem som stannar i en och samma EES-stat. I bestämmelsen krävs det att en person som flyttar till en annan EES-stat behandlas lika som dem som stannar i en och samma EES-stat. Med stöd av paragrafen har den som flyttar till en annan EES-stat t.ex. inte rätt till fribrev motsvarande 7 §, om inte den som stannar i en och samma medlemsstat har sådan rätt. Paragrafens 2 mom. motsvarar artikel 7 i det nämnda direktivet.

14 §. Betalningar över gränserna. Genom denna bestämmelse genomförs artikel 5 i det gamla direktivet om kompletterande pensionsrättigheter. Pension eller andra förmåner ska betalas ut till en annan EES-stat på samma villkor som de betalas ut till Finland.

15 §. Utstationerade arbetstagares premier. Bestämmelsen motsvarar artikel 6 i det gamla direktivet om kompletterande pensionsrättigheter. En arbetstagare som är utstationerad i en annan EES-stat bör fortfarande kunna betala premier till det tilläggs-pensionssystem som han eller hon betalat till före utstationeringen. Det samma gäller premier som betalas för en utstationerad arbetstagares räkning.

16 §. Tillsyn. Finansinspektionen övervakar livförsäkringsbolag, pensionsstiftelser och pensionskassor med stöd av lagen om Finansinspektionen. En arbetsgivare som har ett direkt tilläggs-pensionsarrangemang övervakas däremot av arbetarskyddsmyndigheten på det sätt som föreskrivs i lagen om skydd för direkta tilläggs-pensionsarrangemang vid arbetsgivarens insolvens. Arbetarskyddsmyndighetens tillsyn baserar sig på en begäran om inspektion. Bestämmelser om tillsynen finns i lagen om tillsynen över arbetarskyddet och om arbetarskyddssamarbete på arbetsplatsen (44/2006).

17 §. Ikraftträdande. Lagen avses träda i kraft den 1 maj 2018. Tidsfristen för genomförandet av direktivet om kompletterande pensionsrättigheter går ut den 21 maj 2018, men av kalkylmässiga orsaker som hänför sig tilläggs-pensionssystemen är det ändamålsenligt att den föreslagna lagen träder i kraft vid ingången av månaden. Enligt 2 mom. ska lagen tillämpas också på avtal som ingåtts före lagens ikraftträdande samt på pensionsstiftelsers och pensionskassors regler som fastställts av Finansinspektionen före lagens ikraftträdande. Enligt 3 mom. ska lagen också tillämpas på sådana arrangemang enligt 1 § i lagen om skydd för direkta tilläggs-pensionsarrangemang vid arbetsgivarens insolvens som har avtalats före denna lags ikraftträdande. Enligt 4 mom. ska lagens 4—12 § inte tillämpas retroaktivt på arbetsperioder före lagens ikraftträdande. Genom det nämnda momentet genomförs artikel 2.4 i direktivet om kompletterande pensionsrättigheter. Den kvalifikationstid och förvärvandetid som det föreskrivs om i 4 § börjar räknas från den dag då lagen träder i kraft, även om anställningsförhållandet har inletts tidigare. Om den minimiålder för en avgående arbetstagare som det föreskrivs om i 5 § i denna lag uppnås före lagens ikraftträdande, innebär det inte rätt till förvärvade pensionsrättigheter för tiden före lagens ikraftträdande. De premier som enligt 6 § ska återbetalas till en

avgående arbetstagare återbetalas endast till den del de gäller arbete som utförts efter denna lags ikraftträdande. Den rätt att bevara förvärvade pensionsrättigheter i form av ett fribrev som en avgående arbetstagare har enligt 7 § tillämpas endast på sådana förvärvade pensionsrättigheter som har intjänats genom arbete efter denna lags ikraftträdande. Detta innebär att pensionsrättigheter som intjänats av arbetstagare som blivit försäkrade tidigare kan behandlas på olika sätt beroende på om de har intjänats före eller efter denna lags ikraftträdande. Om en försäkrads anställningsförhållande har upphört före denna lags ikraftträdande, har den försäkrade inte rätt till fribrev med stöd av denna lag. Den föreslagna lagens 4—12 § tillämpas inte heller retroaktivt på intjänandet av direkta tilläggspensionsrättigheter. Detta innebär t.ex. att om en arbetstagare som omfattas av ett direkt tilläggspensionsarrangemang har fyllt 21 år, vilket är minimiåldern för en avgående arbetstagare, innan denna lag träder i kraft, har han eller hon med stöd av 5 § rätt till förvärvade pensionsrättigheter först då lagen träder i kraft. En arbetstagare som hör till ett direkt tilläggspensionsarrangemang och vars anställningsförhållande har upphört före denna lags ikraftträdande har inte heller förvärvade pensionsrättigheter eller rätt till fribrev.

Enligt 17 § 5 mom. ska lagens 4—12 § inte tillämpas på sådana tilläggspensionssystem som från och med den 21 maj 2014 inte har tagit in nya försäkrade och som förblir stängda för sådana.

Momentet tillämpas också på individuella pensionsförsäkringar som arbetsgivaren tecknat för en arbetstagare om försäkringsavtalet ingåtts senast den 20 maj 2014. Denna lag tillämpas inte på ovan nämnda slutna tilläggspensionssystem, om försäkringsbeståndet överläts så att systemet förblir slutet.

Denna lag tillämpas inte heller på tilläggspensionssystem som stängts senast den 21 maj 2014 och som fusioneras med ett sådan slutet tilläggspensionssystem som denna lag inte tillämpas på. Om ett tilläggsystem som stängts senast den 21 maj 2014 däremot fusioneras med ett system som stängts efter det datumet eller som inte är stängt, omfattas också det fusionerade tilläggspensionssystemet av tillämpningsområdet för denna lag. Genom momentet genomförs artikel 2.2 a i direktivet om kompletterande pensionsrättigheter.

2 Ikraftträdande

Lagen föreslås träda i kraft den 1 maj 2018.

3 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

Till propositionen hänför sig förslag vars godtagbarhet måste bedömas ur grundlagens perspektiv. Grundlagsutskottet har ansett tilläggspensionsarrangemang vara sådana förmögenhetsförhållanden som omfattas av egendomsskyddet enligt grundlagen och till vilka frågan om avtalsförhållandenas varaktighet hänför sig. Det kan avtalas om villkoren för tilläggspensioner i arbetsavtal, kollektivavtal, försäkringsvillkor, pensionsstiftelsers eller pensionskassors regler och arbetsgivarens egen pensionsstadga. Direktivet om kompletterande pensionsrättigheter tillämpas också på avtal som ingåtts före den föreslagna lagens ikraftträdande. Enligt artikel 8.1 i direktivet om kompletterande pensionsrättigheter ska medlemsstaterna senast den 21 maj 2018 anta de bestämmelser i lagar och andra författningar som är nödvändiga för att följa detta direktiv eller se till att arbetsmarknadens parter senast samma datum genom avtal inför de bestämmelser som krävs. Genomförandet av direktivet om kompletterande pensionsrättigheter förutsätter, med vissa undantag som anges i direktivet, att den föreslagna lagen ska tillämpas från dess ikraftträdande också på sådana avtal som har ingåtts före lagens ikraftträdande och vars avtalsperiod fortsätter då lagen trätt i kraft. Detta innebär ett ingripande i avtalsförhållandenas varaktighet, som är en del av det egendomsskydd som tryggas i 15 § i grundlagen.

I grundlagsutskottets praxis har skyddet för rättssubjektens berättigade förväntningar ansetts inbegripa rätten att förlita sig på att den lagstiftning som reglerar viktiga rättigheter och skyldigheter i avtalsförhållandet är bestående. Grundlagsskyddet för egendom gäller också kontinuiteten i avtalsförhållanden, trots att förbudet mot att retroaktivt göra ingrepp i avtalsförhållanden inte är en absolut regel (GrUU 57/2014 rd, GrUU 36/2010 rd). Reglering som ingriper i egendomsskyddet bedöms med avseende på ett godtagbart syfte och bestämmelserna proportionalitet. En begränsning som gäller egendomsskydd bör vara nödvändig för att uppnå ett godtagbart syfte och den får inte gå längre än vad som kan motiveras med beaktande av vikten av det samhälleligt intresse som ligger till grund för inskränkningen i relation till de rättsliga goda som ska inskränkas.

Grundlagsutskottet har prövat huruvida lagen om skydd för direkta tilläggs pensionsarrangemang vid arbetsgivarens insolvens överensstämmer med grundlagen (GrUU 57/2014 rd). Också här var det fråga om tillämpning av den föreslagna lagen retroaktivt på tilläggs pensionsarrangemang som gjorts före lagens ikraftträdande. Utskottet ansåg att det i fråga om den föreslagna regleringen fanns godtagbara grunder med tanke på de grundläggande fri- och rättigheterna. Regleringen skyddar pensionstagarens ekonomiska intressen genom att man tryggar utbetalningen av tilläggs pension vid arbetsgivarens insolvens. Genom regleringen genomfördes dessutom skyldigheten enligt insolvensdirektivet nationellt. Utskottet ansåg också att det var av betydelse att begränsningen av det föreslagna egendomsskyddet var proportionerlig. Utskottet ansåg att förslaget inte var problematiskt med tanke på egendomsskyddet och att det kunde behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Genom den lag som nu föreslås genomförs skyldigheterna enligt direktivet om kompletterande pensionsrättigheter utan nationella tilläggsbestämmelser. Genom den föreslagna lagen kompletteras dessutom det nationella genomförandet av det gamla direktivet om kompletterande pensionsrättigheter. Syftet med lagförslaget är att trygga utkomsten under ålderdomen. I 19 § i grundlagen tryggas rätten till oundgänglig försörjning också under ålderdomen. Den föreslagna lagen ska tillämpas på tilläggs pensioner som är knutna till ett anställningsförhållande eller till yrkesutövning och som kompletterar det lagstadgade pensionskyddet. Rätten till intjänande och bevarande av tilläggs pension kan bedömas såsom många andra inkomstrelaterade förmåner, i synnerhet som rätten till arbetspension. I grundlagsutskottets praxis betraktas en under ett anställningsförhållande intjänad förmån, som betalas ut först senare, vara en del av vederlaget för en arbetsprestation och därmed höra till området för egendomsskydd. I detta lagförslag är det också fråga om en förmån som intjänas på basis av ett anställningsförhållande och som när det gäller intjänandet och bevarandet av den intjänade förmånen tryggas genom förslaget. Genom lagförslaget tryggas också rörelsefriheten enligt 9 § i grundlagen och näringsfrihet och rätt till arbete enligt 18 § i grundlagen. För en arbetstagare som flyttar från Finland till en annan stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet tryggas intjänandet och bevarandet av tilläggs pensionsrättigheterna genom lagförslaget på vissa villkor. Också bevarandet av fribrevsrätt för en yrkesutövare som flyttar till en annan medlemsstat i Europeiska unionen tryggas. Regleringen har sålunda ett godtagbart syfte.

Regleringen är proportionerlig om inte syftet med förslaget kan uppnås på något sätt som i mindre utsträckning begränsar de grundläggande fri- och rättigheterna. I lagförslaget anges minimivillkor som ska tillämpas på intjänandet och bevarandet av tilläggs pension. En arbetstagare får försättas i en bättre ställning än vad som föreskrivs i den föreslagna lagen. I lagförslaget föreskrivs det om villkor som väsentligen inverkar på intjänandet av tilläggs pension och bevarandet av intjänad tilläggs pension. Bestämmelserna gäller omständigheter som är nödvändiga för att målen med lagförslaget ska kunna uppnås. I lagförslaget anges maximilängden på den kvalifikationstid efter vilken arbetstagaren har rätt att ansluta sig som medlem i tilläggs pensionssystemet, dvs. att bli försäkrad där. Kvalifikationstidens längd har stor betydelse för arbetstagarens ställning, eftersom tilläggs pension inte intjänas av arbete som utförs innan

kvalifikationstiden är slut. Enligt förslaget får kvalifikationstiden inte vara längre än tre år. Kvalifikationstiden är relativt lång då man jämför med de bestämmelser som tillämpas på det lagstadgade arbetspensionsskyddet, där det inte finns någon kvalifikationstid. Dessutom föreskrivs det om en åldersgräns som eventuellt kan gälla för arbetstagarens medlemskap, vilken enligt förslaget inte får vara högre än 21 år. Åldersgränsen är högre än den ålder på 17 år som föreskrivs i lagen om pension för arbetstagare. Om en arbetstagare har tjänat in tilläggspension innan anställningsförhållandet upphör, gäller de föreslagna bestämmelserna om bevarande av tilläggspensionen trots anställningsförhållandets upphörande samt om likabehandling i fråga om den intjänade tilläggspensionen som för anställda eller pensionstagare. Regleringen begränsar inte avtalsfriheten i alltför stor utsträckning och är inte onödigt detaljerad, utan tillåter att det anges i pensionssystemets bestämmelser hur tilläggspensionen bestäms. Dessutom innehåller lagförslaget bestämmelser om den information som åtminstone ska ges arbetstagare och dem som fått fribrev så att de kan bedöma hur anställningsförhållandets upphörande inverkar på tilläggspensionsskyddet eller värdet av de förmåner som de redan tjänat in.

Lagförslagets retroaktiva inverkan på arbetsgivarnas, pensionsanstaltens och livförsäkringsbolagens egendomsskydd är inte oskäligen. Förslagets retroaktiva inverkan på tilläggspensionsarrangemang som gjorts före den föreslagna lagens ikraftträdande minskas i betydande grad av att den föreslagna lagen inte tillämpas på arbetsperioder före lagens ikraftträdande. De ekonomiska kostnader och den ökade mängden administrativt arbete som lagförslaget medför för arbetsgivare, pensionsstiftelser, pensionskassor och livförsäkringsbolag gäller sålunda bara framtiden. Den föreslagna lagen tillämpas inte på tilläggspensionssystem till vilka nya försäkrade inte har kunnat ansluta sig efter den 20 maj 2014. En del av tilläggspensionsarrangemangen i Finland har varit stängda vid det datumet och hör därför inte till den föreslagna lagens tillämpningsområde.

Eftersom förslaget endast ska tillämpas på arbetstagare som hör eller har hört till ett tilläggspensionsarrangemang såsom försäkrade och som flyttar till en annan stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, kommer den föreslagna lagen att tillämpas relativt sällan. Skyddet för arbetsgivarnas, pensionsanstaltens och livförsäkringsbolagens berättigade förväntningar försvagas också av den exceptionellt långa beredningstiden för direktivet om kompletterande pensionsrättigheter, eftersom kommissionen gav sitt förslag år 2006, samt direktivets exceptionellt långa genomförandetid, som är över fyra år.

På ovan nämnda grunder kan lagförslaget behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

Lag

om arbetstagares och yrkesutövares rätt till tilläggspension

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

Lagens tillämpningsområde

Denna lag tillämpas på intjänande och bevarande av tilläggspensioner för arbetstagare och yrkesutövare.

Denna lag tillämpas inte på arrangemang som omfattas av tillämpningsområdet för Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004 om samordning av de sociala trygghetsystemen.

Lagens 4—12 och 15 § tillämpas endast på tilläggspensioner som baserar sig på ett anställningsförhållande.

Lagens 4—12 § tillämpas inte på

- 1) en engångsutbetalning från en arbetsgivare till en arbetstagare vid anställningsförhållandets upphörande, som inte hänför sig till tilläggspension,
- 2) tilläggspensionssystem som är föremål för Finansinspektionens, en annan myndighets eller en domstols åtgärder, vilka vidtas i syfte att bevara eller återställa systemens ekonomiska ställning, inbegripet likvidationsförfaranden, tills åtgärderna upphör,
- 3) system för insolvensgaranti, kompenstationssystem eller nationella reservfonder,
- 4) sjukpensionsförmåner som är knutna till tilläggspensionssystem,
- 5) familjepensionsförmåner som är knutna till tilläggspensionssystem, med undantag för 7 och 11 §.

2 §

Bestämmelsernas tvingande natur samt minimiskydd

En sådan regel i ett tilläggspensionssystem som till nackdel för arbetstagaren eller yrkesutövaren avviker från bestämmelserna i denna lag är ogiltig.

Genom kollektivavtal får det avtalas om villkoren för tilläggspensionssystemen förutsatt att dessa villkor ger avgående arbetstagare åtminstone ett lika förmånligt skydd som det som följer av 4—12 § och att villkoren inte skapar hinder för arbetstagares fria rörlighet.

Om det någon annanstans i lagstiftningen finns bestämmelser som är tillämpliga på arbetstagares och yrkesutövares rätt till tilläggspension och som ger arbetstagarna och yrkesutövarna

bättre rättigheter än vad som föreskrivs i denna lag, ska de bestämmelserna tillämpas i stället för denna lag.

Bestämmelserna i 1—3 mom. ska också tillämpas på arbetstagares och yrkesutövares förmånstagare.

3 §

Definitioner

I denna lag avses med

1) *tilläggpension* sådan frivillig ålderspension enligt reglerna i ett tilläggpensionssystem och sådana frivilliga sjukpensions- eller familjepensionsförmåner enligt reglerna i ett tilläggpensionssystem som ersätter eller kompletterar motsvarande lagstadgade förmåner,

2) *tilläggpensionssystem* pensionssystem som är avsedda att tillhandahålla en tilläggpension för arbetstagare eller yrkesutövare,

3) *försäkrad* en arbetstagare som är aktiv deltagare i ett tilläggpensionssystem och vars nuvarande anställningsförhållande berättigar eller, när eventuella intjänandevillkor har uppfyllts, kan berättiga till en tilläggpension enligt reglerna i ett tilläggpensionssystem,

4) *kvalifikationstid* den anställningsperiod som krävs innan en arbetstagare kan bli försäkrad i ett tilläggpensionssystem,

5) *pensionsrättigheter* förmåner som de försäkrade och andra rättsinnehavare har rätt till enligt reglerna i ett tilläggpensionssystem eller lagstiftningen,

6) *förvärvandetid* den tid en arbetstagare måste vara försäkrad i ett system för att få intjänade tilläggpensionsrättigheter,

7) *förvärvade pensionsrättigheter* alla intjänade tilläggpensionsrättigheter som har erhållits när intjänandevillkoren har uppfyllts,

8) *avgående arbetstagare* en försäkrad vars nuvarande anställningsförhållande upphör av andra skäl än att han eller hon blir berättigad till tilläggpension och som flyttar från en EES-stat till en annan,

9) *utstationerad arbetstagare* den som sänts för att arbeta i en annan EES-stat och som i enlighet med avdelning II i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen fortfarande omfattas av ursprungsstatens lagstiftning,

10) *utstationering av arbetstagare* en situation där en person sänts för att arbeta i en annan EES-stat och där den utstationerade personen i enlighet med avdelning II i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen fortfarande omfattas av ursprungsstatens lagstiftning,

11) *premie* avgifter som har betalats eller anses ha betalats till tilläggpensionssystemet,

12) *person som fått fribrev* en person som varit försäkrad i ett tilläggpensionssystem och har intjänat förvärvade pensionsrättigheter i systemet men ännu inte får tilläggpension från systemet,

13) *fribrevsrättigheter* förvärvade pensionsrättigheter som bevaras i det system där en person som fått fribrev har dessa intjänade rättigheter,

14) *värde av fribrevsrättigheter* pensionsrättigheternas kapitalvärde,

15) *reglerna i ett tilläggpensionssystem* avtalsvillkor eller regler enligt vilka en arbetstagares eller yrkesutövares rätt till tilläggpension bestäms,

16) *direkta tilläggpensionsarrangemang* tilläggpensionsarrangemang som avses i lagen om skydd för direkta tilläggpensionsarrangemang vid arbetsgivarens insolvens (209/2015),

17) *EES-stat* en stat som hör till Europeiska ekonomiska samarbetsområdet,

18) *försäkringsanstalt* ett försäkringsbolag, en pensionsstiftelse, en pensionskassa eller någon annan juridisk person som svarar för ett tilläggpensionssystem.

4 §

En avgående arbetstagares kvalifikationstid och förvärvandetid

En avgående arbetstagares kvalifikationstid och förvärvandetid får enligt reglerna i ett tilläggspensionssystem vara högst tre år. Om både kvalifikationstid och förvärvandetid tillämpas på en avgående arbetstagares pensionsrätt, får den sammanlagda tiden inte överskrida tre år.

5 §

En avgående arbetstagares minimiålder

Om det enligt reglerna i ett tilläggspensionssystem krävs en minimiålder för intjänande av förvärvande pensionsrättigheter, får den åldern inte vara högre än 21 år för avgående arbetstagarer.

6 §

Premier som ska återbetalas

Om ett anställningsförhållande upphör innan en avgående arbetstagarer har några intjänade förvärvade pensionsrättigheter, ska tilläggspensionssystem till den avgående arbetstagareren återbetala de premier som har betalats in av honom eller henne. Premier som betalats för den avgående arbetstagareren räknas återbetalas enligt vad som bestäms i kollektivavtal och andra avtal.

Om en avgående arbetstagarer bär investeringsrisken och anställningsförhållanden upphör innan arbetstagareren har några intjänade förvärvade pensionsrättigheter, ska tilläggspensionssystem till arbetstagareren återbetala antingen summan av de premier som han eller hon har betalat in eller värdet av de investeringar som härrör från dessa inbetalningar.

7 §

En avgående arbetstagares fribrev

En avgående arbetstagares förvärvade pensionsrättigheter ska bevaras i det tilläggspensionssystem där de förvärvades.

Med hänsyn till reglerna i ett tilläggspensionssystem och systemets praxis ska avgående arbetstagares och deras förmånstagares fribrevsrättigheter eller värdet av dessa likställas med värdet av de försäkrades rättigheter eller följa utvecklingen av de pensionsförmåner som för närvarande betalas ut eller behandlas på andra sätt som anses vara rättvisa, enligt följande

1) om pensionsrättigheterna inom tilläggspensionssystemet har intjänats som rätt till ett nominellt belopp, ett tryggande av det nominella värdet av fribrevsrättigheterna,

2) om värdet av upplupna pensionsrättigheter förändras över tiden, en justering av värdet av fribrevsrättigheterna genom att tillämpa en räntesats som är inbyggd i tilläggspensionssystemet eller avkastningen på tillgångarna i tilläggspensionssystemet,

3) en justering av värdet av fribrevsrättigheterna med hjälp av någon annan justeringsmetod för upplupna pensionsrättigheter som används inom tilläggspensionssystemet på motsvarande sätt med förbehåll för ett proportionellt tak som det föreskrivits eller avtalats om, eller

4) på något annat sätt som motsvarar vad som föreskrivs i 1—3 punkten.

Enligt reglerna i tilläggspensionssystemet ska värdet av de fribrevsrättigheter som avses i 2 mom. beräknas vid den tidpunkt då den avgående arbetstagareren nuvarande anställningsförhållande upphör.

8 §

Engångsbetalning av fribrev för avgående arbetstagare

I stället för ett fribrev enligt 7 § kan det till en avgående arbetstagare med dennes uttryckliga samtycke som ett engångsbelopp från tilläggs pensionssystemet betalas ett kapital som motsvarar värdet av fribrevet, om värdet av den avgående arbetstagarens fribrev omvandlat till pension som betalas ut månatligen inte överskrider 70 euro. Det nämnda beloppet justeras årligen vid ingången av januari med den lönekoeficient som avses i 96 § i lagen om pension för arbetstagare (395/2006).

Det engångsbelopp som avses i 1 mom. ska räknas ut i enlighet med reglerna i tilläggs pensionssystemet.

9 §

En avgående arbetstagares meddelande om flytt till en EES-stat

En avgående arbetstagare ska meddela försäkringsanstalten eller den arbetsgivare som ansvarar för ett direkt tilläggs pensionsarrangemang om att han eller hon flyttar till en annan EES-stat.

Meddelandet ska göras inom en rimlig tid från den tidpunkt då det arbetsförhållande, på basis av vilket den avgående arbetstagaren har varit försäkrad i ett tilläggs pensionssystem, har upphört.

10 §

Information om hur ett anställningsförhållandes upphörande inverkar på tilläggs pensionen

En försäkringsanstalt ska på den försäkrades begäran ge den försäkrade information om hur anställningsförhållandets upphörande inverkar på den försäkrades pensionsrättigheter. Information ska åtminstone lämnas om

- 1) villkoren för intjänande av tilläggs pensionsrättigheterna och konsekvenserna av att dessa villkor tillämpas när ett anställningsförhållande upphör,
- 2) värdet av de förvärvade pensionsrättigheterna eller en sammanställning av de förvärvade pensionsrättigheterna som har gjorts högst tolv månader före begäran om informationen,
- 3) villkoren för den framtida behandlingen av fribrevsrättigheter.

Om det med stöd av reglerna i tilläggs pensionssystemet är möjligt att till den försäkrade betala ett kapitalbelopp som är likvärdigt med de förvärvade pensionsrättigheterna före pensionsåldern, ska informationen också innehålla ett meddelande till den försäkrade om att han eller hon ska överväga investeringsrådgivning för att trygga pensionen.

Det som i 1 och 2 mom. föreskrivs om en försäkringsanstalt ska också tillämpas på en arbetsgivare som ansvarar för ett direkt tilläggs pensionsarrangemang.

11 §

Information till den som fått fribrev

På begäran ska försäkringsanstalten ge den som fått fribrev följande information:

- 1) värdet av fribrevsrättigheterna eller en sammanställning av fribrevsrättigheterna som har gjorts högst tolv månader före begäran om informationen,
- 2) villkoren för fribrevsrättigheterna.

RP 177/2017 rd

Bestämmelserna i 1 mom. tillämpas när det gäller familjepension också på sådana förmånstagare till personer som fått fribrev till vilka familjepension betalas.

Det som i 1 mom. föreskrivs om en försäkringsanstalt ska också tillämpas på en arbetsgivare som ansvarar för ett direkt tilläggspensionsarrangemang.

12 §

Sättet att tillhandahålla information

Den information som lämnas enligt 10 och 11 § ska vara tydlig. Informationen behöver inte lämnas oftare än en gång per år. Informationen ska lämnas skriftligen inom en rimlig tid efter begäran.

Informationsskyldigheten enligt denna lag ska tillämpas utöver vad som i någon annan lag föreskrivs om lämnande av information om frivilliga tilläggspensionsarrangemang.

13 §

Bevarande av pensionsrättigheter för den som flyttar till en annan EES-stat

Förvärvade pensionsrättigheter för en person som omfattas av ett tilläggspensionssystem och som flyttar från en EES-stat till en annan och för vilken det inte längre betalas premier till tilläggspensionssystemet ska bevaras i samma utsträckning som för dem som omfattas av ett tilläggspensionssystem och som stannar kvar i samma EES-stat och för vilka det inte längre betalas premier till tilläggspensionssystemet.

Försäkringsanstalten och arbetsgivaren ska ge den som flyttar från en EES-stat till en annan och som på grund av ett anställningsförhållande eller yrkesutövning hör till ett tilläggspensionssystem behövlig information om personens tilläggspensionsrättigheter och valmöjligheter. Informationen ska åtminstone motsvara den information som ges dem som fått fribrev och stannar kvar i samma EES-stat.

Det som föreskrivs i 1 mom. ska också tillämpas på andra innehavare av rättigheter enligt ett tilläggspensionssystem.

14 §

Betalningar över gränserna

Tilläggspension och andra förmåner ska betalas till pensionstagare och mottagare av andra förmåner i en annan EES-stat på samma villkor som i Finland. Det som föreskrivs ovan ska också tillämpas på en förmånstagare till en pensionstagare eller mottagare av annan förmån.

15 §

Utstationerade arbetstagares premier

En utstationerad arbetstagare som omfattas av ett tilläggspensionssystem inrättat i en EES-stat och som arbetar i en annan EES-stat ska fortfarande få betala premier, och för arbetstagarens räkning ska det fortfarande få betalas premier till det tilläggspensionssystem som arbetstagaren omfattades av när han eller hon blev utstationerad. Då är den utstationerade arbetstagaren eller hans eller hennes arbetsgivare inte skyldig att betala premier till ett tilläggspensionssystem i den andra EES-staten.

RP 177/2017 rd

16 §

Tillsyn

Tillsynen över efterlevnaden av denna lag utövas av Finansinspektionen i enlighet med vad som föreskrivs i lagen om Finansinspektionen (878/2008).

Bestämmelserna i 1 mom. tillämpas inte på sådana arrangemang som avses i 1 § i lagen om skydd för direkta tilläggspensionsarrangemang vid arbetsgivarens insolvens. Tillsynen över efterlevnaden av denna lag utövas med avseende på ovan nämnda arrangemang av arbetarskyddsmyndigheterna på arbetstagarens eller en annan förmånstagares begäran om tillsyn. Bestämmelser om tillsynen finns i lagen om tillsynen över arbetarskyddet och om arbetarskydds-samarbete på arbetsplatsen (44/2006). Arbetsgivaren, arbetstagaren och andra förmånstagare är skyldiga att ge arbetarskyddsmyndigheten den information som behövs för tillsynen.

17 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 20 .

Denna lag tillämpas också på avtal som ingåtts före ikraftträdande av denna lag samt på sådana stadgar för pensionsstiftelser och pensionskassor som Finansinspektionen har fastställt före ikraftträdande.

Denna lag tillämpas också på sådana i 1 § i lagen om skydd för direkta tilläggspensionsarrangemang vid arbetsgivarens insolvens avsedda arrangemang om vilka överenskommelse har träffats före ikraftträdandet av denna lag.

Lagens 4—12 § tillämpas inte på arbetsperioder som har infallit före ikraftträdandet av denna lag.

Lagens 4—12 § tillämpas inte på sådana tilläggspensionssystem som från och med den 21 maj 2014 inte har tagit in nya försäkrade och som förblir stängda för sådana.

Helsingfors den 16 november 2017

Statsminister

Juha Sipilä

Social- och hälsovårdsminister Pirkko Mattila